

Vandrebog nr. 3

Fårevejle den 17-5-1945

Kære Allesammen

Først må jeg bede jer undskylde at det har varet lidt længe med at få sendt bøgerne afsted, men jeg har ikke kunnet få fat i en ny bog før nu. Boghandleren skulle først have en hjem. Ja, så oplevede vi alle den store dag, som vi så længe har bedt om måtte komme, og så var det vel nok den aften det lød gennem radioen, at nu skulle våbnene hvile og Danmark vort kære fædreland igen være frit. Vi kunne knapt fatte at det virkelig var sandt, men Gud være lovet, at det virkelig var det. Da krigen nærmede sig så stærkt den Danskes Grænse, tænkte vi jo meget på jer som boede så nær den, men Gud ske lov, at det standsede før det kom så vidt. Da klokkerne lørdag d. 5te maj havde ringet en time blev der holdt takkegudstjeneste kl. 9. Kirken var fuld af folk (og den var i hast blevet pyntet) Da præsten trådte frem i kordøren var han stærkt bevæget. Han begyndte med at sige, man kan knapt finde ord for de tanker der rører sig i én på denne store dag. - Da præsten efter gudstjenesten havde taget kjolen af, viste det sig at han også var frihedskæmper. Han havde et armbind på. Ja, her i sognet er der vist mange af dem. Men glæden over det store, der er sket blandes jo med vemod, når vi tænker på de mange hjem, der har mistet nogle af deres kære i denn frygtelige krig. Så vil jeg sige tak for alle de gode breve, det var meget interessant at læse dem. Det kniber jo bare med at få skrevet igen.

Her har vi det godt vi har i sommer fået en ung pige på 17 år til at hjælpe os, det er Ingers søster.

Kærlig hilsen fra os alle

Inger og Gunner Karen og Hans

27/5 1945. Kære Slægtninge, unge og gamle, små og store, mænd og kvinder i begge hold !!! Så kære tante Dora. Nu er der ingen skudt ud. Det var også i mit sidste brev kun, fordi jeg for én gangs skyld ville prale med, at jeg kunne bruge en overskrift, som ingen andre kunne bruge og absolut ikke fordi jeg ville se mine kære svigerinder over hovedet – tværtimod - . Tak alle sammen for de gode breve. Dog synes jeg næsten, at Valborg og Frederiks breve denne gang bærer prisen for de gamle og smukke minder, de henter frem fra erindringernes skatkiste. Og Sofus har besøgt Einer Jensen fra Kaarup. Ja, ham besøgte jeg sidste sommer, da jeg var på besøg hos hans søster Dagny og hans gamle far, som jeg har korresponderet meget sammen med i de senere år. Af alle jeg kender er der ingen, der har en hukommelse magen til J.P.Salomon Jensen. Han har fortalt mig adskillige erindringer fra min tidligste barndom før den tid jeg selv erindrer ret meget om, både om mor og far. Tak for dit brev, tante Dora og for jeres venlighed imod Inger, når hun besøger jer. Jeg venter at besøge jer i næste måned og som du skriver, igen få en hyggelig passiar sammen med dig ved morgenkaffen, inden jeg farer til byen til møder og andre besøg. Efter dem års besættelse skal vi endelig atter samles i statsradiofonien sammen med chefen og det øvrige personale der nu atter er frie folk i et frit land. Og så siger vi tak, fordi det er blevet os betroet at opbevare vandrebog nr.1. De to gamle billeder fra Risegård, som nu har gået rundt tre gange, er lagt i bogen, de billeder tilhører jo vist ellers Christian.

Nu vil jeg så fortælle lidt om, hvordan vi har haft det her den sidste månedstid, og så glæder vi os til at læse Sophus' redegørelse i næste omgang ligesom der jo sikkert fra andre vil komme ting frem, som man ikke før har turdet skrive. Jam meget er ændret i den sidste tid, men mon der er nogen tilbage iblandt os som ikke nu må erkende, at modstandsbevægelsen, frihedskampen og sabotagen var en nødvendig forudsætning for et frit Danmark. Vi fik som nogle af jer ved, var tredje indkvartering i skolen den 23. april. Efter nazister og russere kom tyske soldater tilsidst. Med de

første levede vi i væbnet neutralitet. Det næste hold blev vi venner med, thi mere høflige, beskedne og taknemmelige mennesker end disse skal man lede længe om. Med de sidste ragede vi uklar og jeg blev truet med arrestation, hvis der skete det mindste her i skolen. De første par dage i maj trak nettet jo sammen om os her. Alle var parat til kamp. Englænderne nærmede sig grænsen, vi havde pakket vore kufferter parat til at rykke ud med kort varsel nat eller dag og ventede jo kun at finde ruiner af vort hjem, når vi efter få timers forløb vendte tilbage.

Den 3. maj om aftenen gik soldaterne i stilling. Kanonerne her omkring sat i skudstilling. Alle soldater var ude om natten. Kun en enlig vagt gik rundt om huset. Mor og Grethe og Evald lage sig lidt ved 11 tiden parat til hurtig udrykning, og jeg blev ved radioen til kl 2½. Ja, det var spændende timer, kun afbrudt af enkelte drøn langt borte.

Også næste dag forløb i ro, men i stigende spænding og så kom meddelelsen om kapitulationen om aftenen den 4. maj. Vi lo og græd skiftevis og takkede Gud og i tankerne dem, både ude og hjemme, der havde været redskaber til Danmarks befrielse, men vi tænkte også med vemod på de mange herhjemme, hvoraf vi kender nogle der satte livet til i den ulige kamp. Jeg tror vore følelser den dag bedst er udtrykt i nogle vers, som Grethe satte sig hen og skrev:

Nu grønnes våren i Danmarks have.
Nu skinner solen på skrænt og brink
-men våren kommer til tusind grave,
og solen brydes i tåreblink.

Nu vajer atter vort gamle banner
frit over Danmarks åbne dør
- men korset er hvidt lig blege pander
der røde er mere blodrødt end før

Nu hvælves skoven med lyse kroner,
og bølgen synger sin sang ved kyst;
men tys – imellem de lyse toner
vi hører en stille vemodsrøst

Dog – end er der liv i den danske stamme,
og vi går fremad med faste skridt,
for tab og trængsel kan aldrig lamme
et folk, der vælger at være frit-

Os huer ej bånd eller trællepænker !
Vi vil ej krybe for andenmands fod !
Når stormagter falder for egne rænker,
står fribårnes æt endnu fast på sin rod.

Hvad fremtiden bærer i sine hænder,
det kender vi ikke – du eller jeg,
men er det retfærdigheds ild, der brænder,
da går mod lyset vir nye vej.

Retfærdighed imod alt og alle,
om også vi stredes om småt og stort,
da må vi sammen stå eller falde
for hver en gerning, vi sammen har gjort.

En ny tids morgen nu Danmark finder;
men bag begejstringens flammebål
der står en mur af mænd og kvinder
som stiler imod det samme mål.

At bære Danmark mod nye tider,
at glemme hadet og hvad vi har lidt.
Når det mål er nået da først dannebrog glider
op over landet for alvor frit.

Det er også udtrykt rigtigt i det sidste vers af den lille sang jeg har lagt i billedkonvolutten. Samme sted har jeg lagt et lille brev, som forhåbentlig nok nogle af jer kan tyde. Vi fik det for 14 dage siden fra en af de ukrainere, som var indkvarteret her i skolen i vinter og som vi har korresponderet med siden den gang. Han har sammen med sit kompagni været i Ålborg og Thisted, siden de rejste her fra. Efter kapitulationen har de fægte sig ned igennem Jylland imod grænsen men tør ikke komme hjem til Rusland igen, hvor døden eller Sibirien blot venter dem, fordi de i sin tid lod sig tage til fange af tyskerne. En russer må ikke overgive sig men skal kæmpe til han falder. Nu ønsker de at blive i Danmark, hvad de jo sikkert ikke kan få lov til uden måske et par måneder, og rationeringsmærker har de jo heller ikke. For dem ser fremtiden mørk ud. Nu bor han her hos os og arbejder om dagen sammen med Evald i naboens roemarker. I brevet trygler han mig om at hjælpesig, og man kan nok have ondt af en sådan stakkel. For fem år siden så han en bombe knuse sin unge hustru og det mindste barn. Et andet barn måtte han rejse fra som tysk krigsfange og ved ikke, om det lever eller måske er død af sult. Og denne skæbne deler han med tusinder andre; flere af hans kammerater boede her i vinter er nu hos andre bønder herpå egnen og har det godt – foreløbig. Lidt civilt tøj har vi skaffet dem, mad får de nok af og en god seng at ligge i efter 5-6 års felttog.

Her har vi det alle godt. Evald og Grethe har det begge meget bedre nu og mor vænner sig efterhånden til sin gift og er med overalt i arbejde i hus og have. Skal vi ud, cykler vi men længes efter at få bilen i gang fir at aflægge jer alle et besøg men om det nås i år er vel tvivlsomt. Jeg slev har det som sædvanligt godt. Det år jeg fyldte 50 var jeg på gymnastiklærer i Ollerup, i år da jeg er fyldt 60, skal jeg i sommerferien være aktiv deltager i et gymnastikkursus for ældre lærere, hvor jeg muligvis bliver alderspræsident. Jeg må jo vandre i min faders spor og længe holde mig ung.

Kærlig hilsen til jer alle

Viggo

Søndag den 3. juni 45

Kære alle sammen !

Så er det min tur. Jeg må først sige tak til jer alle, ikke mindst til min svigerfar at han også vil give sit bidrag. Tak til Valborg og Frederik for de gode lyse minder i drager frem om vores far og mor. Jeg husker så dunkelt det hjem nede i bakkerne, dog kan jeg nok se det hele for mig i erindringen. Nu vil jeg lave en skitse af det hele. Vi kom ind i en lille forstue med køkken til venstre. Det kan jeg ikke huske hvordan det så ud. En smal stue med et fag vinduer, det dobbelt skab længst væk i stuen et bord udford vinduet, det lille skab eller skænk imod væggen til den anden stue. Ved siderne af døren ind til næste stuer, til venstre i næste stue en kakkellovn med kogerum. Midt for væggen 2 fag vinduer med et bord imellem. Til højre en seng in i væggen med gardiner for, så tror jeg ikke der var mere. Jo, vi havde jo også en trækiste men hvor den stod husker jeg ikke. Så var der vist et kammer

længst inde bag ved køkkenet med dør fra stuen hvor de store drenge sov, måske også jeg selv. Mon vi har haft en slagbænk ? Så husler jeg også at der kom en kone og skulle have mor til at væve, og hun havde et æble med jeg skulle have når jeg ville være flink til at passe lille Lars. Stort andre erindringer har jeg ikke, jeg kunne ønske at have din hukommelse, Valborg.

Ellers lever vi jo i en stadig glæde over alt det store, der er sket. At skrive om alt det vi har følt, oplevet, hørt og læst er jo helt uoverkommeligt, hvor skal man begynde og hvor ende. Men har vi mon nogensinde følt os så et med det store flertal af det danske folk. Har vi nogensinde været begejstret af den samme tanke, som den aften freden kom til os igennem radioen. Jeg tror mange var besjælet af den tanke som en gammel lærer udtrykte med rystende stemme, der lød fra mine læber, sagde han "Gud ske lov". Da vi havde sundet os lidt, gik vi ud til vore fjender, tyskerne og fortalte dem det. De udbrød: "prima, prima – så er jeg ikke soldat mer er vi så fjender mere" Nu har vi så fået en ekstra glæde i tilgift at på tirsdag kommer vore børn hjem fra Rørby og holder sommerferie. De har været hindret så længe på grund af miner i farvande og dårlige rejseforhold. Om bror Frederik vover sig på tur i sommer, ved vi ikke endnu. Hvor gerne jeg end vil have ham som feriedreng vil jeg ikke råde ham til det foreløbig, der skal være en helt forfærdelig trængsel. Min nabokone var i Kolding forleden, hun sagde det var ganske forfærdeligt løftede hinanden ind ad vinduerne for at komme med. -men det kan jo være at forholdene bliver bedre inden sommeren er forbi.

Så en kærlig hilsen til jer alle
fra Marie i Tirslund.

Et lille pip fra den næste generation:

Da jeg træffer vandrebogen herhjemme, vil jeg benytte lejligheden til at sende en hilsen med. Det er dejligt at være herhjemme igen efter den lange tids fravær og at finde alt ubeskadiget af krigen, som har været så nær herved.

Jeg er jo noget rigere end da jeg var her sidst. Dengang havde jeg 1 pige, nu har jeg ikke mindre end 3. Den næste, Kirsten, er 14 måneder, og Birgit er 4½ år. Hun er meget lykkelig for at få lov til at gå i skole hos farfar..

Det er jo i det hele tager ikke meget, vi har set til familien i de sidste år, heller ikke dem på Sjælland. Ikke blot de urolige forhold, men også vore egne familieforhold med de små, vi har ventet og fået og haft i de sidste 2-3 år, først Flemming, som døde fra os, og nu Kirsten, og desuden Inges sygdom, som nu heldigvis forlængst er overstået, har holdt os hjemme hos os selv.

Men nu har det jo lettet både på den ene og den anden måde.

Vi er glade for at være i Rørby. Glade både for hjemmet og gerningen. En Præstegård på landet har altid været vores fremtidsdrøm, og selvom der i disse år med brændselsmangel og andre besværligheder ikke har været så meget ved at have et stort hus, som der ikke har været råd til at holde den fornødne hjælp til, så letter det jo også nok snart på disse forhold. Så vi rigtig kan have glæde af vores præstegård – og andre også. Den åndelige arbejdsmark er heller ikke den letteste, men det er jo godt, der er noget at tage fat på.

Kærligt hilsen til jer alle fra
Kirsten, Birgit, Inge og Carlfrode.

Kære alle sammen

Tak

Tak for alle jeres dejlige breve, også jeg siger en særlig tak til Valborg og Frederik for deres lange breve og for minderne de drager frem, de ligger så langt tilbage at det er fra før den tid jeg kan huske, jeg må indrømme da jeg sp det billede af Risegård som har fulgt med vandrebogen, kneb det lidt med at kende den. Jeg syntes den var meget mindre end jeg havde forestillet mig den.

Særlig gårdspladsen mener jeg at kunne huske som umådelig stor, men det kommer vist af at jeg en gang endnu tydelig husker at jeg en gang blev sat til at luge brosten, et arbejde som jeg villig vil indrømme ikke var min lyst, og når det så var en varm sommerdag hvor solen rigtig bagede, så kneb det vel nok med at få noget udrettet, men da husker jeg Karen (Bay) opmuntrede mig det bedste hun kunne, det skal du have tak for, Karen.

Ligeledes husker jeg fra samme periode (det var da jeg tjente der, efter at mor og far var rejst derfra), at jeg blev sendt ned på en græsmark og sprede muldvarpeskud. Det var det stykke der grænsede op til Jens Jensens mark, jeg husker endnu så tydelig med hvilke tanker jeg gik der, jeg syntes det var helt håbløst, det blev jeg aldrig færdig med, så det har sikkert ikke været ret meget jeg har fået udrettet.

Fra den sidste dag på Risegård da Mor og Far flyttede, husker jeg så tydeligt at Sophus og jeg sad på bænken i køkkenet og meget interesseret fulgte flytningen. Vognene var ved at blive læsset ude i gården, og vi skulle jo helst se det hele, så derfor gjaldt det om at få næsen så nær til glasset som mulig og derfor gik det også galt, uden at at jeg viste hvordan det gik til, så gik næsen igennem. Den tog heldigvis ingen skade, men far skældte ud, hvad jeg jo også havde fortjent.

Men selv om jeg ikke husker så meget fra den tid, så står den alligevel for mig som den bedste fra min barndom.

Men det var tiden nu med de store oplevelser, og det dejlig vi har oplevet.

Ja, det var vel nok en underlig aften den 4. maj, jeg var ikke hjemme, men til et møde på missionshotellet (L.Y.M???)det blev nu ikke til noget, da taleren udeblev på grund af begivenhederne, og de deltagere som havde givet møde var gået hjem på et par stykker nær, vi var så i værtens privatlejlighed og hørte meddelelsen. Værten løb straks ned og fortalte tyskerne det, som var underneden i restaurationen, og i kan tro de blev glade, de råbte og skreg af glæde da det gik på for dem at det var rigtig og vi tre ovenpå vi bøjede vore knæ og sagde Gud tak fordi han trods vor vantro alligevel havde bønnet os. Så var der en, jeg husker ikke hvem der i sit brev spørger om jeg endnu kan sige at Vamdrup er Danmarks fredeligste by. Dertil kan jeg svare: jo, omtrent. Desværre havde vi en trist oplevelse i januar, en aften blev der af et par frihedskæmpere, (dengang hed de jo sabotører) skudt på et par stikkere, de blev også såret, men ikke dræbt, men det gav jo stødet til at freden, som tilsyneladende havde været blev afbrudt. Gestapo kom dagen efter, og søgte efter en mand som de mistænkte for at være gerningsmanden, og da de ikke fandt ham, tog de hans kone og datter med, og næste dag anholdte de 4 andre. Det opskræmte jo sindene en del i vor ellers så fredelige by. Heldigvis holdt de alle tæt, selv om de havde været udsat for lidt tortur, særlig moder og datter. Havde de ikke holdt tæt var der gået mange flere. Men den razzia gestapo foretog gav jo anledning til at en del gik under jorden, og så havde der en lille oplevelse, idet der en aften, det var den sidste januar kom en af vore postbude og ringede på, og i kan tro hans nerver stod på højkant idet han mente at tyskerne var ude efter ham. Han skulle bare klæde om sagde han, og så skulle han se at komme væk, men da vi havde talt lidt sammen, lod han sig alligevel overtale til at blive hos os om natten, vi fik så underrettet hans kone om at han var i sikkerhed og næste dag havde

han fødselsdag da kom hans kone og de havde et par timer sammen, men så turde han ikke blive længere og drog så af forklædt i mit tøj, og det gik godt. Men der har ikke været den spænding her som i Tirslund. Vi havde hørt lidt om at hvis det kom til kamp så skulle vi evakueres øst på ca. 7 km, men de fleste her i byen var besluttet på at blive i deres hjem, såfremt de da kunne få lov til det, selv har jeg hele tiden haft det sådan at jeg troede ikke der ville ske noget her (af hvilken grund ved jeg ikke) derfor blev det heller ikke til noget med at få lavet et rigtigt beskyttelsesrum.

Men hvor er det underligt. At det skulle gå sådan, at det skulle nå omtrent til vore grænser og så sagde Gud stop. Bare vi nu rigtig kunne sige tak for det som vi skulle, og bare det danske folk nu må bruge den frihed på rette måde som Gud har givet os.

Her i vort lille hjem har vi det godt, når undtages at Ellen har ligget i sengen i 8 dage med en blodsamling i det ene knæ, men nu er det bedre. Erik glæder sig til sommerferien jo det gør vi to gamle forresten også og sender jer alle de kærligste hilsener.

Ellen, Erik og Lars

30/6 45

I det forrige århundrede, i tiden mellem 1877-80 havde jeg fået indrettet mig et hjem i Veddinge tæt ved et kildevæld, man kaldte "Ørbækskilde" og der fået et meget primitivt mejeri indrettet. Grunden dertil var, at landets bedste udførelsesprodukt dengang var smør og et vandmejeri med rindende kildevand et ?????? gode at besidde for en nylig udlært mejerist. -

Det gik også meget godt til at begynde med, da der endnu ikke var landmejerier? af konkurrere med-

Blandt dem det kom til "Ørbækskilde" med deres mælk var nogle huskoneer fra Veddinge bakker, de boede helt ude ved stranden og bar mælken i åg og et par spande. Og af dem der havde mest mælk i spandene var "Ane Niels Olsens". Det var en ung køn kone og omtrent af min alder, godt tilfreds med handelen og glad for et venligt med på vejen; hun var vistnok den der havde den længste vej at gå med mælken, men klagede ikke. Hun var tildels fremmed på egnen ligesåvel som jeg selv og vi nærrede vist nok en kristelig sympati for hinanden, og fik måske nok nogle flere samtaler med hinanden end skik og brug ellers er i forretningslivet. Men derudover var der ikke noget upassende forhold; hun havde mand og nogle småbørn hjemme, og jeg har min kæreste på Samsø, så vi kunne sagtens får noget at tale om, udover mælkens udbytte, som jo for hende var en stor hovedsag, da det ikke var fri for lidt smalhals derhjemme sammen Niels Olsen. - Jeg fik imidlertid så meget ud af det, at hun og hendes mand var lidt skuffede i de forventninger, de havde til den forholdsvis store ejendom, de havde købt dernede på Sandene, som det hed, og de var nu kommet til den anskuelse at der ville gå mange år, før der kunne komme så megen kultur, at et udbytte kunne give dagligt brød til en større familie. -

Til oplysning fir efterslægten, og måske til lidt supplerig af, hvad hendes datter skriver side 298 i denne bog, kan det her anførte måske bringe hende og alle jer andre lidt bedre til forståelse af hvorledes det er gået til, at vore familier er kommet til at arbejde i fællesskab på Risegården i den årrække, måske også at vi der kan få held til at se Gud førelse med os, og forhøje vor tak til ham; ligesom vi nu i denne tid, igen er enige om at takke for freden, lyset og livet.

"Guds fred er mer end ???

"den regner aldrig fjendes kugle,

"er lige lys, og lige bliver,

"Ved højlys dag og midnats tid.

Med hilsen til jer alle fra "bedstefar"

-N.H.Risegård

Kære alle sammen

Så må man have vor lille due afsted igen. Der var rart at læse alle de gode breve. Jeg forstår blot ikke hvor Ane kunne bære 2 sp mælk fra Veddinge strand hver dag i årevis, når hun havde flere småbørn derhjemme (jeg mener altså den lange lange vej, det var jo netop en mands arbejde). - Alt for strengt, men beundringsværdigt. Jeg vil blot med jer andre sige ”Gud sek lov”, at vi fik freden i vort land. - Ja, det er et dejligt digt at Grethe Bay har skrevet, hun er jo en hel begavelse. Bay og Karen er rejst på Odden nu i ferie. Synnøve er rask for sin skarlagensfeber på sygehuset. Helgas Anna er for længst siden kommen hjem igen, helt rask, sund og glad. Jeg selv får i sommers 30 dyre indsprøjtninger hos Dr. og massage 3 gange ugentlig her i hjemmet, for en dårlig skulder, jeg har døjet med meget med. Ja, der er jo immer lidt i vejen for os alle (eller en del af os). Bedstefar sidder derhjemme og læser avisen. Skulle i dag være rejst til Vendsyssel via Sønderjylland, men der var ingen billet at få før om 14 dage. Nu er der ikke tid til flere betragtninger, da toget går om ½ time, og det er sidste dag med bogen i dag. Lev nu vel, alle sammen.

Kærlig hilsen fra Jens og Valborg.

Nb. Ja jeg glemmer heller aldrig d.5.maj 45

Og kommer svære tider
som vi vel vente kan
en stund endnu, før alt er
i lave i vort land!
Så vil vi ikke tænke
hvad vi helst vil ha'
Men sender takken opad
at vi har fred i dag.

Kære alle

På grund af travlhed og næsten aldrig en fritime er bogen atter blevet forsinket hos mig, hvorfor jeg beder undskyldte.-

Det blev en dejlig 4. maj. Efter de mange, mørke og tunge meddelelser, som vi gennem krigsårene næsten udelukkende havde fået, var det vel for de fleste af os sådan, at vi knapt turde tro radioen, men Gud ske lov at det var rigtigt, og hvilken ubeskrivelig glæde alle danske blev fyldt med. Vi her fra Østre Allé 17 gjorde os straks klar til at gå i byen for at være sammen med andre og i fællesskab fejre fredens ankomst til vort land. Slagelse er en ret stor by med mange indbyggere, som vi selvfølgelig ikke kender ret stor en procentdel af, men den aften kendte vi hinanden alle sammen, hilste, trykkede i hånden og gratulerede i en uendelighed. Man fik indtryk af, at mange havde forberedt sig på sådan en glædesfest, for ca. et kvarter efter radioens meddelelse, da vi var på vej mod byens centrum havde flere private hjem alle vinduerne smykket med store papirflag. Gammeltorv, som er byens centrum, blev samlingsstedet for en masse mennesker, og da hovedvej 1 – København – Korsør - går over torvet, var det selvfølgelig ikke let for et par tyskerbiler, der skulle gennem byen, at få folk til at flytte sig, dels kunne de ikke flytte sig, og dels ville de ikke

flytte sig. Vognene nåede dog ind midt i flokken, der derefter lukkede sig som en mur om dem. Tyskerne afgav derfor 6 skarpe skud op i luften, og det kunne få folk væk, man var ikke helt klar over, om der var skudt på nogen, så alle søgte dækning, og det er nu ikke så let for så stor en forsamling at komme afsted samtidig, der skete dog ikke andet, end at enkelte fik nogle skrammer og rifter og et par cykler blev krøllet sammen.

Det var ellers ikke min hensigt at springe sådan lige ind midt i det hele, men det der skete den 4. maj om aftenen fylder jo en endnu.

Jeg plejer at læse alle sidste omgangs breve endnu en gang lige før jeg skal skrive, og der er altid et eller andet, som skal besvares eller man føler trang til at besvare, og denne gang vil jeg begynde ved dit brev, bror Frederik, hvor du nævner L.A.B. og Bornholm. Som jeg skrev sidst, var mit arbejde for L.A.B. endt den 30. dec 1944, og jeg skulle nu til at gå hjemme og prøve på, at hvad det nogenlunde roligt og rart, men omkring 20. jan kom der bud fra L.A.B.s hovedkontor i København om jeg kunne tænke mig at tage et nap på Bornholm i ca. 2 måneder. Der skulle kun sendes en mand derved, så jeg tog opfordringen som et udtryk for, at man havde været tilfredse med mit arbejde, og der var ca. 80 mand at vælge imellem. Svaret skulle indtelefoneres samme dag. I første omgang var jeg mest stemt for at sige nej, for jeg regnede med, at "det" snart skulle ske, og så ville jeg ikke være så langt mod øst og muligvis blive afskåret fra dem jeg hørte sammen med, Olga skulle så være alene i Slagelse, Grete og Roland boede i Varde og hvis jeg tog til klippeøen, syntes jeg det så alt for sort ud. Vi talte sammen om det, og da Olga var mere rolig ved at være alene i huset, når jeg var i sikkerhed, besluttede jeg at løbe risikoen og sagde ja, dog ville jeg have lov til at vente en uge med afrejsen for at få alting gjort klar. Den 27. jan gik turen mod Kbhvn, men det var lidt besværligt på grund af sne, og vi kom ind med 5 timers forsinkelse. Kl. 21 gik damperen mod øst efter at vi var kontrolleret og skrevet op af Gestapo. Mit legitimationskort var lavet om, så det viste at jeg var sekretær, hvorfor der ikke var noget særlig mistænkeligt ved mig. Det var en forrygende snestorm fra sydøst, vi gik igennem Falsterbokanalen, men ingen må være på dækket, mens vi sejlede der igennem. To gange i løbet af natten måtte der ankres op, for snefoget var så tæt, at skibets personale intet kunne se. Vi havde "Vesterhavet" som ledsageskib ca. 100 m, ved siden af os, det var den der få dage efter 5. maj blev minesprængt på hjemvejen fra Kolberg (i Nordtyskland lige syd for Bornholm). Trods vanskelighederne nåede vi Rønne næste eftermiddag (søndag) kl. 16 med 3 timers forsinkelse. De fleste af os havde ofret kraftigt undervejs, men i løbet af et par dage var eftervirkningerne overstået, dog kan i tro, at det var underligt at mærke den solide klippeø gyngende under fødderne. En af mine kolleger stod på havnen og tog imod mig, og jeg sagde bl. a. til ham, at det skulle blive dejligt, at komme til sådan en lille rolig ø, hvor man kunne ligge roligt i sin seng uden at frygte for fælt besøg om natten. Han oplyste da, at han to nætter og forvejen havde måttet springe ud af vinduet, fordi "de" var kommet for at tage ham, og siden havde han sovet hos andre, så der var ikke så trygt og hyggeligt, som jeg havde ventet. De sogne, jeg skulle arbejde i, lå oppe i nordlandet, fra Svaneke til Gudhjem, men først om onsdagen kom jeg fra Rønne, fordi banerne lå stille på grund af snehindringer.

Jeg boede derefter 6 uger i Åkirkeby, og tog hver dag med toget til Østermarie, og de sidste 14 dage boede jeg i Østerlars. Føret var slemt næsten hele tiden, men turen derved var en stor oplevelse, og jeg traf en masse brave mennesker, deriblandt flere gamle bekendte, bl.a. en gammel rekrutkammerat, som jeg ikke havde set i 30 år. Den sidste bekendt jeg traf, var Lauritz Petersens Peter fra Lammefjorden, han hedder nu Rostkjær og er Direktør for missionshotellet i Rønne, hvor han havde haft tyskerbelægning på det meste af hotellet i 5 år, og den dag jeg besøgte ham, kom han lige fra den tyske kommandant, hvor det var blevet meddelt ham, at det sidste af hotellet også skulle bruges af tyskerne. Han har ført en bitter kamp med tyskerne hele tiden. Den 27. marts (palmesøndag) kom jeg med en anden damper fra Hasle og sejlede i det mest pragtfulde vejr langs svenskerkysten, men ikke gennem Falsterbokanalen, det var forbudt, når der var mere end 5 tyskere om bord, og der var vel mere end 40 med. Undervejs kom 2 engelske flyvemaskiner og tog et par rundture over damperen, hvorefter de gik ind over Sverige, hvor et par faldskærmsfolk sprang ud. Det giver god træning at køre rundt på en klippeø i 2 måneder ved vintertid, derfor gjorde det ikke stort, at jeg – til trods for at jeg havde sikret mig billet flere dage forud ikke få plads i toget, med

trillede de 90 km ad landevejen til Slagelse med min billet i lommen.-

Selv om vi den 29. august 1943 blev hjemsendt, har vi hele tiden fået vore ordrer fra generalkommandoen, de gik bl.a. ud på, at vi ikke måtte deltage i illegalt arbejde. Med mellemrum blev det indskærpet af vores bataljonschef. Umiddelbart før jeg rejste til Bornholm, blev der imidlertid givet fri, idet hærens ledelse nu helt havde tilsluttet sig modstandsbevægelsen, og vi blev enkeltvis stillet over for spørgsmålet, om vi ville være med. Fra alle os her i Slagelse blev det selvfølgelig et absolut ja, om nogen andre steder har svaret nej, kender jeg ikke. Det er senere blevet meddelt, at særligt vi i provinsen var holdt udenfor, for at det skulle se ud, som om hæren holdt sig helt passivt, hvorimod en hel del unge kolleger i København fik lov til at gå med allerede i september i fjor. -

Den 30. August 1943 måtte jeg aflevere alle nøgler til depoterne på kasernen til den tyske kommandant og fik ordre til at stille civil om eftermiddagen for at blive kært op i byen i en åben, tysk bil, for af forevise og aflevere et depot, som lige var indrettet der, fordi tyskerne ikke ville have, at vores materiel lå på kasernen mere. Jeg havde indrette 2 depoter(officielt) i byen, det en i skolegade og det andet i skovsøgade. Det var lige ved et gadehjørne, og kun døren i et plankeværk skilte gårdspladsen ved de to depoter fra hinanden. Undervejs talte de tyske befalingsmænd, der var i bilen, kun om depotet i skolegade, og derved fik jeg farten af, at de måske ikke kendte noget til det andet.

Efter at have gennemgået depotet i skolegade, blev jeg meget brøstigt spurgt, om jeg så havde mer og jeg valgte at give dem et klart nej som svar, det kunne da ikke gå værre end galt. Som i ved var vi interneret til hen i oktober, og da jeg var hjemme og holdt sølvbryllup sidst i september, satte jeg mig i forbindelse med den mand, der senere blev byleder, og gav ham en reservenøgle til depotet, for at kunne tage sig lidt af det, hvis jeg ikke kom tilbage mere. Han hedder C.M.Jensen og tidligere sergent samt p.t. politibetjent under jorden. Der havde gået rygterom, at vi skulle sendes til Tyskland, så det var jo ikke godt at vide hvornår man atter genså Slagelse. Rundt omkring i byen, på vaskerierne, hos reparatører og håndværkere lå forskellig udrustning, som jeg efter hjemkomsten fik samlet sammen i det hemmelige depot. Transporten foregik mest i en sæk på cykel dog to gange pr. lastvogn og selvfølgelig altid efter mørkets frembrud. Der var desværre ikke flyttet ret meget til depotet, da vi blev taget, der var og er kun ca. 500 nye grå kapper, 275 par nye støvler, 20 nye gasmasker og forskelligt andet i mindre tal. Ialt for ca. 50.000 kr. Jeg havde – også efter tyskernes bestemmelse – indrettet depot på 4 store gårde uden for byen. På den ene gård – Gyldenholm- stod der 9 trainvogne i et skur et lille stykke fra den bygning hvor det øvrige materiel var opbevaret, og den blev de holdt borte fra, da de hentede resten af sagerne. Efter interneringen var jeg ude for at overmale de militære kendemærker på dem, men da det ikke hjalp tilstrækkeligt, aftalte jeg med forpagteren, at han skulle flytte dem over i en lade og pakke dem til med halm, og der står de endnu, så den beholdning, jeg administrerede, er der i alt for ca. 55.000 i behold, det er ikke meget, men det er en tilfredsstillende, at snyde tyskernes for det.

Fjorten dage efter at jeg var kommet til Bornholm, blev bylederen C.M. taget af Gestapo og anbragt i vestre fængsel, hvor han blev pint frygteligt og efter kort tids forløb anbragt i en af dødscellerne. Han slap ud 5. maj og fortæller, at det lykkedes ham, at trække det så længe ud, fordi han kun røbede lidt ad gangen og derved vandt tid. Den sidste trumf han ville spille ud var mit depot, men heldigvis kom befrielsen førend han fik brug for den sidste trumf, og derved undgik jeg ubehageligheder.

Få dage efter hjemkomsten fra Bornholm blev jeg militær rådgiver for en deling af modstandsbevægelse her i byen, men to dage førend vi skulle have møde nr. 2, holdt Gestapo razzia en nat, hvor de tog 37 mand med sig deriblandt den nye byleder og min delingsfører og hele delingen blev revet op. En del måtte gå under jorden, og vi andre måtte holde os i ro, indtil vi fik opklaret, om der blev pint noget ud af dem, der var taget.

Inden vi kom i gang igen, blev jeg tilbudt stillingen som evakueringsleder for Slagelse jurisdiktion under statens civile luftværn, der ønskede man, at jeg holdt mig fra alt illegalt arbejde, fordi min forgænger - En kaptajn – var anbragt i vestre fængsel, ingen anden havde kendskabet til noget af arbejdet, og alt skulle arrangeres i 22 landkommuner foruden selve Slagelse by, og man følte, at den

dag, hvor der kunne blive tale om evakuering, rimeligvis var nær, så der var ikke råd til at miste en mand igen. Jeg fik ordnet en del af planerne, og så kom 4.maj. -

Siden i fjor efterår – eller måske er det længere siden, man kan dårligt huske det ud fra hinanden – har generalkommandoen forbudt os at sove hjemme, for vi måtte så vidt som ikke blive taget. Jeg gled hjemmefra hver aften ved ca. 9 tiden og kom hjem om morgenen ved ca. 7 tiden og spejdede hver morgen om Olga havde sat signal for klar bane i form af en snor, der blev hængt ud af et vindue. Der har dog aldrig været nogen efter mig. Da jeg den 3. maj om aftenen gjorde klar til at tage af sted, sagde jeg til Olga, at nu var jeg inderligt ked af at bo på to steder og udtalte mit håb om, at det dog snart måtte høre op, men jeg havde ikke ventet, at det var så nær forestående.

Den 4.maj om aftenen fik jeg ordre til at møde på politistationen, hvor jeg havde vagt fra 23 til 8 næste morgen. Det var en bevæget nat, dels løb det en gammel skydelærer koldt ned af ryggen, når man gik mellem alle de unge, der tog lidt ureglementeret på de ladte maskinpistoler m.m., men heldigvis skete der ingen ulykker, kun et enkelt skud gik i væggen, dels var den ikke helt holdbar i byen, ikke alene vore poster og patruljer var ude, men også tyskernes, og vi havde jo ikke lov til at bære våben før kl. 8 næste morgen, men gjorde det alligevel. Dog kun en gang forsøgte en tysk patrulje at standse en af vores vogne ved at stille sig på kørebanen og pege med deres skydevåben, men chaufføren gav den gas og så måtte de springe til side for at redde skindet, og han zigzaggede om et hjørne og forsvandt.

Den nat følte ingen søvn, og næste morgen overværede vi gudstjenesten, inden der blev ro til at gå hjem og få morgenkaffe. Jeg gjorde så tjeneste ved modstandsbevægelsen indtil den 12.maj, hvor vi oprettede de militære kontorer.

Den første juni indkaldte vi ca. 500 mand til møde i Næstved, hvor kaserne var rømmet for tyskere, og det var en hel opgave, at få dem klædt på med den svenske udrustning.

Nu om et par dage får vi dem herhjem til Slagelse, hvor vi har fået muget så mange rum rene, at vi kan have dem, der ikke er på vagt i Korsør og Vordingborg. Kasernen var sådan svinet til, at det var lettere og mere appetitligt at gøre svinestalden på en gammel bondegård i stand til beboelse en gøre kaserne brugbar. -

Her har selvfølgelig også været arresteret en hel del personer på grund af deres forhold og optræden under besættelsen, desværre er loven lavet så dårligt, at en hel del er sluppet løs igen uden straf.

Heldigvis har en del af dem nu siddet længe i varetægtsarrest, så de derved er stemplet tydeligt i danske menneskers øjne, og forhåbentligt laves der en udvej, så de atter kan tages og få alt, hvad der kan ligge på de uslinger. -

Tine, du skriver om, at der er meddelt at nu kan København glæde sig iver det vellykkede bombardement. Jeg forstår, at det skurrer i dine øren, og desværre skete der også et beklageligt uheld under angrebet, så mange uskyldige mistede livet. Men jeg har talt med mange af dem, der sad arresteret i København den gang, og de fortæller, at det bombardement reddede deres liv. Forud blev deres meriter trevlet op i kronologisk orden, men bagefter vidste anklagerne ikke rede på ret meget af det, og førend de ude omkring fra fik samlet nye beviser, kom kapitulationen, så angrebet gjorde også meget godt. -

Jeg har forstået fra flere sider, at der ventedes en redegørelse(her i bogen) fra mig som militær,og jeg håber nu at have givet den overskueligt, selvom den er blevet nogen lang. Nogle har troet, at jeg har været en ivrig frihedskæmper, men det fremgår forhåbentligt tydeligt nok, at mit bidrag kun har været lille. Mit svar på spørgsmålet om jeg ville være med lød ordret: ”Ja, så langt nerverne kan holde”, for de var tyndslidte, at f.eks. sabotagehandlinger, kunne jeg slet ikke have deltaget i, men det viste sig også, at det ikke var hensigten.

Sidst i denne måned flytter vi tilbage til vores gamle lejlighed på kasernen. Vi er raske og har det godt.

Til sidst en hjertelig tak for Grethe Tirslunds dejlige vers. Der er en knag Grethe.

Kærlig hilsener
Olga og Sophus.

ja, dette brev er da noget med indhold (NHR)

Granløse 26-8-45

Tak for alle eders dejlige breve, ja du har ret kære faster de må læse minderne 2 gange. Vi havde nu ellers sådan håbet på at få onkel Viggo at se, nu er vi da klar over at han har været på Sjælland. Ja alle sammen 5.maj glemmer vi vist aldrig vi sad og hørte radio om aftenen vores Evald sammen med 4 unge mennesker var frihedskæmpere og deres arbejde var at komme med mælk til København, de var med at indtage Dagmerhus. Der blev bedt for dem i kirken, den ene blev såret i benet med det samme de kom ind, det var strenge dage. Præsten havde spurgt om, om de nu var klar over hvor farligt det var, de var alle rolige og gjorde det af kærlighed.

Da mange af jer kender Anna Rasmussen i Holbæk. Hun har fået hjemlov og skønnere død kan man vist knapt tænke sig. Præsten sagde også hun levede med Jesus og i Jesus, derfor kunne hun dø med ham. Blev syg om aftenen kl. 1 – 11½ sov hun stille ind, hendes søster kom og ville sige farvel det må være på gensyn. I må ikke mine elskelige børn græde over min bortgang det må være en glædens dag, jeg har ønsket og bedt til at jeg på få en hurtig død og det se det ud til.

Min død er mig til gode thi Jesus er min ven.
Så dør jeg vel til mode, for verdens jammer hen

Da bad mig sove stille med et fornøjet sind
og Gud hengivne vilje i Jesus arme ind

O du min frelses klippe og trøst i al min ve
lad troen mig ej slippe for jeg dig helst kan se

Hun havde ønsket der skulle tales over: Sig altid Gud og Faderen tak for alle ting, jeg vil savne hende og hendes kærlige favntag. Når jeg besøgte hende, hvor var hun nøjsom med sig selv. Jeg er mange gange kommen og hun har siddet og spist kartofler og en lille smule smør, men til andre kunne hun ikke få det godt nok.

Så de kærligste hilsen til jer alle

Peter og Nico

Asnæs 30/8 1945

Kære alle sammen!

Det vil ikke undre eder at krigens slut og tiden siden med dens problemer har optaget mig meget stærkt. Jeg har jo været soldat og været inde under forrige krig og derfor har jeg i særlig grad fæstnet mig ved Sofus' indlæg.

Jeg var i Næstved den 4. maj og natten derefter, og var med mine venner på gaden sent den aften. Desuden tidlig op om morgenen og se på folkelivet. Op ad formiddagen tog jeg med rutebil til Sorø, der overværede jeg internering af stikkere o.l. og kunne nær være blevet vidne til det ulykkelige tilfælde, hvor 4 mand i en bil fejlagtig blev anset for Hippofolk og blev dræbt.

Jeg cyklede hjem fra Sorø og hørte dagen efter (søndag) takkegudstjenesten fra domkirken hvor biskop Fuglsang-Damgård talte. Ja, hvor har det været en begivenhedsrig til vi har levet, og er det forresten endnu, - der skrives verdenshistorie i vore dage.

12/9: Nu er vi så inde i den normale gænge og jeg slider i det på landevejen med at komme rundt

til alle mine købmænd og brugsforeninger. Det er et helt problem med cykledæk og jeg må kaste ? Slidbane på dem så længe der er noget af dækkene tilbage. Jeg tænker snart at komme ud at køre i bilen, min første ansøgning blev nægtet, - mit arbejde er vel ikke "livsvigtigt" nok andet end for mig selv og min kone.

I dag har vi min datter Esther og børnene hjemme. Hun er jo landmandskone nu, og det går hende udmærket med at passe køer og grise. Hele høsten har hun selv stukket op på vogn og i stakke med undtagelse af en eftermiddag jeg hjalp dem dem med at køre ind. Det var såmænd en hel morsom oplevelse for mig, som ikke i 50 år havde været med til sådant arbejde at prøve det igen.

I går var søster Helga, Valborg og Lisberg og jeg til sølvbryllup hos vor fætter Viggo Christensen i Knabstrup, og som andre ældre folk var vi kørende i bil derover. Bedstefar var allerede ankommen, - selvfølgelig pr. cykle, det kunne ikke falde ham ind at leje bil til sådan en lille tur på 4 mil. Der blev ædt og drukket i lange baner til frokost som trak op til at blive mere animeret end vi synes passende, men se om ikke der var en anden fætter, Valdemar Christensen, der ved som ædruelighed og åndelige tale fik vendt hele stemningen i det rette øjeblik, og tillige med bedstefars indflydelse fik drejet hele tendensen over i et helt andet plan, og fra pjattede viser blev det nu kærnesange og salmer der sluttede denne store frokost. Hvordan resten af dagen forløb ved jeg ikke, thi vi tog hjem til aften, glade for samværet.

Til slut vor hjertelige hilsner til jer alle.

Karen og Bay

Willemoesgade 14 st. den 28 september 1945

Ja så har jeg igen vandrebogen, og skal prøve på at skrive lidt i den, og denne gang er det vist ikke vanskeligt at finde stof. Tiden går så hurtig, seks måneder er gået siden jeg sidst skrev i den og den tid har jo været så rig på oplevelser og begivenheder, som vist aldrig før.

Jeg sluttede mit sidste brev med at skrive at jeg håbede at når bogen igen nåede til mig, at vi så måtte være et frit land! Og mit håb er gået i opfyldelse. "Gud ske lov og tak".

Vi mærkede vist alle i foråret den store spændinger var overalt, og anede at der snart måtte ske noget, om ikke alt skulde lægges øde. Der var jo så ufattelige lidelser mennesker, særlig i Tyskland hver dag var ude for, og mon ikke vi var en del, der inderst inde tænkte?, at nu var det ikke længere en værdig og ærlig krig, vore venner i de allierede dørte. At soldater i en krig må dræbe hinanden kan jo ikke være andet, men at der hver dag bombes fra luften, og tusinder af hjem synker i grus, og værgeløse mennesker, kvinder og børn dræbes, det er jo ikke krig, men nu bagefter, forstår vi det måske bedre, at dette forfærdelige vel måtte og skulle til for at få en ende på det, og for at komme alt det onde til livs, som var foregået i Tyskland inder hele krigen, og som stadig foregik. - (gaskamre og fangelejre) – men eftersom tiden gik, og Tyskland brød mere og mere sammen, og de tyske flygtninge myldrede herop, forstod vi, at nu var Danmark det sidste land tyskerne havde tilbage, hvor de kunne fortsætte krigen, og vi frygtede og gruede for hvad der nu vilde ske hos os og med os, for jer Kære søster og svoger i Tirslund, i havde jo alle rædslerne så tæt inde på livet, de sidste dage og timer må have været frygtelige for jer, men hele landet over, så man jo farerne og frygtede den, men da nerverne så var spændt til det yderste, og angsten for hvad der kunne ske, var størst, så kom freden, kom så forunderlig, så pludselig, så vi knapt straks turde tro at det var rigtigt, men da det så helt gik op for os, at krigen var slut, og at vort skønne land, nu blev sparet for de rædsler vi havde frygtet for, ja, så brød glæden og jubelen løs vel som aldrig før, - men tør vi nu tro, at det var Gud der standsede krigen ?? at det var ham, der havde sagt, hertil og ikke længere ?? - Ja, nu er det snart 5 måneder siden, og mange muntre og festdage har vi i den tid haft, men den største af dem alle, var nu alligevel Kongens 75 års fødselsdag. Jeg tog en tur ind til den indre by for at se udsmykningen, og det var helt fantastisk at se det arbejde der var udført, lige fra den fine Østergade til den jævne Istedgade høj og lav - rig og fattig – havde sluttet sig sammen for at hædre

og takke deres konge. Det var en hyldest så stor som vist aldrig før er bleven nogen konge til del, men han har i sandhed fortjent det, og Gud ske lov at han fik lov til at opleve at se landet frit igen. - Men må vi nu ikke omtrent er færdig med at feste, og ni skal det vise sig, om vi har taget lære af de trange år, hvor vi var i så stor nød, nu skal det vise sig om vi i enighed og samdrægtighed kan stå sammen om at hele de skader, og bygge det op som krigen har slået i stykker.

Så siger jeg jer alle tak for de gode interessante breve. Tak til dig Risegård fordi du også vil være med med at drage gamle minder frem, du fortæller om ting jeg ikke kan huske noget om, for eksempel det med at mor med et åg på nakken bar mælken den lange vej til Ørrekilde, det må være før jeg kunne begynde at huske, og jeg erindrer ikke at mor nogensinde har talt om det. - Og toæjer søster og svoger vil jeg sige tusind gange tillykke med freden, og at i fik lov til at beholde jeres hjem. I havde jo alle rædslerne så tæt på livet so i må have følt der som et mirakel at i blev reddet. - og har vel følt befrielsens glæde endnu stærkere end vi andre.

Kære søster! Det forbavser mig med at du kan huske at beskrive hjemmet i bakkerne, så rigtigt og tydeligt. Men du har været mere end godt 6 år da vi rejste derfra. Din beskrivelse af stuerne med møbler er helt rigtig, når væven var i brug stod den i den første lille stue, jeg kan i tankerne så tydelig se mor sidde og væve. Stuen var jo ikke ret stor, så når væven skulle i brug tænker jeg at skænken og det dobbelte klædeskab har været flyttet ud, men du husker vist ikke noget om væven, for i de sidste år vi var der, tror jeg ikke at væven var i brug. - Jeg er glad for at høre at Grethe og Evald den gang (den 23/3) havde det meget bedre, nu godt 4 måneder efter, er der forhåbentligt bleven helt raske. Viggo siriver at mor efterhånden værner sig til sin gigt, jeg har ikke før hørt at du er plaget af gigt, det er ikke godt for dig, jeg som er 9 år ældre har aldrig mærket gigt. - Jeg håber ikke at det er i så høj grad du har det og jeg ønsker dig god bedring. -

Til dig Grethe sender jeg en særlig hilsen og takker dig for det smukke digt i vandrebogen og også for det der ligger i kuverten, det jar glædet mig at læse dem begge, dine tanker og følelser er så rigtige, og at du kan udtrykke det så smukt på vers så vi andre kan glæde os over det, er en lykkelig gave du har, mon ikke en gave du i arv fra faderen fik ? -

Tak Sophus for det lange brev som fortæller en hel del som jeg ikke før har vidst. Du har jo som militær været ude for mere og oplevet mere end vi andre. Det var godt klaret at en mand på 50 år, at cykle 90 kilometer, og godt gjort at du ?????? tyskerne at du ikke havde flere depoter, og så fik reddet for 55.000 kr. Havde de opdaget at du løj for dem, så var du bleven taget med det samme, men du løb risikoen. Vi søskende kan være stolte at en sådan bror en slem og en drøj tid for jer, har det været i den lange tid du ikke turde være hjemme om natten. Godt at freden kom, nu kan vi sove roligt.

Kan være det er noget i brevene fra andre jeg skulle bemærke noget til, men jeg kan ikke nå mere denne gang, og slutter med de hjerteligste hilsener til jer alle.

Frederik

---

side 344
Oct. 45
fårevejle

Kære alle!

Med særlig interesse åbner vi vel vor vandrebog denne gang, og læser breven i taknemmelighed for den store nåde og lykke vi blev til del, at vor lille, skønne land blev skånet fra krigens og ødelæggelsens gru. På genforeningsstenen på Esterhøj står verset:

Døren stængtes, magten kued,

hjerter længtes, håbet lued,

Gud det ledte, tro var fast.

Underet skete, - lænken brast.

Den sidste linie har lidt tonet i mit sind siden den lyse 5te maj. For det var vel nok et under at krigen

standsede lige for vor dør. I vore to familier har vi ingen mistet, Vi glæder os med de glade, men græder også med dem der sørger, og dem er der mange af, også i vort land.

Vi er alle medmennesker, og jorden er fuld af lidelser. - Vi fik lov at beholde vore hjem. Det er svært at tusinder sultende og hjemløse mennesker flakker rundt i mange lande.

Det er rigtigt som Frederik skriver: "Nu skal det vise sig om vi kan stå sammen i enighed om at bygge det op, og hele de skader krigen har slået". Under krigen var der megen enighed om at stå sammen. Nu synes man der er meget at strides om. Men det er vel ikke underligt at det tar tid efter sådan en redelighed.

Ja, vi har sikkert alle tænkt meget på jer i Tirslund, Og ligeledes på Olga og Sophus.

Vi glæder os over at I nu flytter til jert hjem igen. Tak for det lange brev. Vi har også ventet det. Det var ikke Tine, men mig, der skrev den bemærkning om angrebet på København.

Jeg vidste jo nok hvorfor det kom. Men jo nærmere det kommer en desmere føler man det forfærdelige. Jeg kender til en familie som boede på Sdr. Boulevard. Hele ejendommen styrtede sammen. Moderen blev først fundet 1½ dag efter. Det, de fandt var hendes ene arm, og på hånden vielsesringen, som konstaterede hvem hun var. Deres 16 årige søn fik en forbrænding, som ikke kan læges, han er lam i underkroppen og ligge fremdeles på hospitalet. En anden ung mand i røde kors, var med om natten på den franske skole. De fik handsker på og gravede med hænderne, 35 knuste døde børn bar han ud. - - -

Nu laves der symaskiner på våbenfabrikkerne, hvor er det fornuftigt.

Og så en kærlig hilsen til jer alle.

Helga.

Side 343

Hellerup oktober 1945

Ja så har jeg med dyb interesse og glæde, atter en gang læst alle brevene, siden sidst den var hos os. Og hvor er der sket meget i Danmark siden da. Og I skal have stor tak for alle de indholdsrige breve. Da jeg skrev sidst (knap en måned før befrielsen) da synes vi jo alle, at det så mørkt ud i Danmark. Tyskerne rasede som aldrig før. Men aldrig har jeg mistet troen på, eller tvivlet om, at deres voldsmagt til sidst ville blive brudt. Og jeg vil tro, at I andre har haft det ligesådan. Hvor længe det skulle vare, vidste jeg ikke og om Danmark også skulle blive krigsskueplads? Kunne vi heller ikke vide. Men Gud kunne aldrig den endelige sejr til dem der øvede vold og uret som vel aldrig før i verden.

I skriver alle om den glæde og begejstring i alle oplevede, og var med i, da befrielsen kom, og sådan gik det jo også her.

Men vi forstår at bror Sophus og hans, på sin vis, har lidt mest under åget, men også søster Marie og hendes kære var jo nærmest ilden end nogen af os andre og har haft mange ængstelige timer og mange ubehageligheder, som vi andre er sluppet for. Her havde vi jo i lang tid haft frihedskæmpere boende, men er aldrig blevet generet af de grønne herfor. Men faren var der jo. Vi, som fik lav at opleve frihedsdagen den 5.maj i vor hovedstad glemmer det aldrig. Men derom har i jo alle hørt meget, og i har sikkert i bladene læst om alle de andre store nationale festdage, vi har fejret herinde siden. Særlig da Montgomery kom med sine ørkenrotter. Og da vore egne gutter med brigaden kom fra Sverige. Og nu sidst, den store fødselsdagsfest for vor elskede gamle konge, ja det var en fest uden lige. Også den store ligfærd til mindeparken i Ryvangen, var af en gribende højtid.

Og nu medens jeg sidder her og skriver, går valgkampens bølger højt, og det er ikke altid blanke våben der bruges. Men godt, at da det virkelig gjaldt, da fandt alle partier hinanden i et godt samarbejde. Og vi håber, at vi snart får en evnerig regering, valgt ud af folkets midte, der atter kan føre Danmark ind i mere rolige og gode forhold.

Der er flere, men dog særlig Marie, der prøver at beskrive vort gamle hjem inde i bakkerne, og det er nogenlunde rigtigt det billede hun tegner. Men hun glemmer noget ret vigtigt. Vel nævner hun lige væven, men glemmer både renden (?) og rendekisten(?). Renden lignede en stor garnvinde, der

gik lige fra lergulvet til loftet, og tog stor plads, når den var stillet op. Rendekisten var en bæk til daglig, men når mor vendte bunden i vejret på den så var den inden i delt i mange små kantede rum, hvori spolerne kunne anbringes. Så må vi heller ikke glemme spinderokken (hvor er den?) og korterne(?), som selv far var helt flink til at håndtere og så tøjkurven (som mange kaldte en løb) og hvori løjene(?) blev anbragt. Tøjkurven havde morfar lavet, han var helt flink til at flette den slags. Han havde træben og boede hos Moster Sofie i det gamle hjem i Alleshave.

Hør tante Nico, kan du ikke få lokket store bror Peter til at fortælle noget om hjemmet i bakkerne? Han må jo bedst kunne huske det. Og vil han helst være fri for at skrive? Så må en anden i hjemmet kunne skrive det ned efter hans diktat.

Risegård skal have tak for sit bidrag til at belyse tiden den gang og forholdet mellem de to familier. Så langt min hukommelse går tilbage har Risegård boet i Ris og andre i huset ved kilden. Men også her må Peter kunne huske mere end vi andre.

Jeg var kun 11 år da vi flyttede til Risegård, så må Peter jo have været 17 år dengang. Jeg kan dog erindre, at far kørte og samlede mælkeunger sammen nede i bakkerne og kørte mælken til andelsmejeriet i Fårevejle. Men hvilket år dette er bygget husker jeg ikke.

Vi siger også tak til de fire unger fra Rørby for deres bidrag i bogen. Det er hyggeligt når de unge blander deres røst med vi ældres også tak for de timer vi i sommer fik lov at tilbringe i den hyggelige Rørby præstegård.

Her har vi det alle godt -Dora har i sommer haft nogen muskelbetændelse i sine arme, særlig den venstre og har længe gået til behandling, som har hjulpet godt.

Den første i denne måned kom Lissen hjem fra sygeplejerskehøjskolen og skal blive hjemme i næste måned. Men 1ste i 12 begynder hun så på Dronning Louises børnehospital som elev. Helga er stadig i Slagelse og er glad for det. Agnes er færdig på St.Hans hospital til november. Så skal hun have en hvileferie herhjemme til nytår.

Erling har for nylig forlovet sig med en lærerinde ved blindeskolen på Refsnæs. Vi tror det er en god ung kvinde, der vil blive ham en god hustru. Hun er lærerdatter fra Jylland. De tænker på at holde bryllup på Doras og min bryllupsdag, 4.de juledag, og det skal vist nok stå i Nostrup skole. Også Dan går det rigtigt godt. Han har nylig haft den store oplevelse at blive sendt af sit firma på forretningsrejse til London. Han var der i 10 dage og fløj både frem og tilbage. Han og hans kone har i tiden et hollænderbarn, dog er hun hos os meget hver dag. Det går hlet godt. Det er en pige på godt 13 år.

Vi har i sommer haft mange besøg af de unge fra Sønderjylland. Og det var helt hyggeligt at se dem her. Først Carl Frode med familien, så Evald og hans Ingeborg. Så kom Ruth, som vi håber at se meget i vinter, da hun til den første skal i plads her tæt ved. Så kom Børge i nogle dage.

Grethe så vi også, men det var fransk visit. Inger siger vi tak for alle besøgene.

Nu varer det vel længe før vi ser hende igen? Nu da vejen er så lang imellem os.

Og så endnu engang tak for alle brevene og kærlig hilsen til jer alle fra os alle her.

Dora og Carl.

Kære alle!

Ganske vist har min mand sendt hilsen fra mig, men jeg vil alligevel gerne selv udtrykke min glæde over befrielsen, som vi mærkede på så mange måder. Det var herlige dage. I skulle have set Inger fra Sønderjylland, det var næsten, som var det et andet menneske. Hun havde været så stille og lidt vanskelig at komme rigtig i kontakt med, men hvor hun lavede op ig nu kunne vi snakke. Og kommer vi ind på det sønderjyske spørgsmål, så kan I tro, vi kan få besked. Vi vil savne hendes besøg, men vi ønsker hende meget godt i de kommende dage.

Kærlig hilsen Dora

Vi fik i går brev fra Evald i sønderjylland. Vi glæder os over, at han nu kan gifte sig og vi ønsker

dem megen lykke i fremtiden.

Kalundborg den 19-11.45

Kære alle sammen!

Ja, så vil jeg som den sidste slutte dette kapitel med også at udtrykke min glæde over at Danmark blev fri for naziststyrets knugende åg. I har alle i denne bog udtalt tanker og følelser i forbindelse med befrielsen og alt det som lå forud for den og jeg vil derfor ikke uddybe det yderligere. - Ganske enige er vi nok ikke i enkeltheder for eksempel med hensyn til hvad en kristen kan være med til; men det må jo stå for enhvers egen regning. Alligevel har jeg lyst til at lægge et par artikler ind i konvolutten tal billederne i håb om at nogen af jer vil læse disse og komme med meningsudvekslinger desangående. Nu tror jeg vi snart udtømt minderne fra vor barndom o.s.v. selv om vi jo altid har lov til at fortsætte eftersom de kommer op i vor tanke.

Det var kedeligt at jeg ikke var hjemme da I (Marie og Viggo) var her først på måneden. Ellers tak for det tiltænkte besøg. En anden gang kone I til at melde jeres ankomst. Det var en lille uventede rejse til Samsø jeg var bleven opfordret til at tage.

Jeg er også lidt bagefter med at få bøgerne afsendt. Havde først tænkt på at klippe den første artikel ud af hoslagte blad, men måske andre artikler i bladet også har interesse for nogle af jer, så jeg lader det passere i sin helhed.

Glæder mig til at høre nogle velovervejede meninger i næste omgang.

Tak for alle hilsener og tanker i brevene. Jeg gengælder disse til hver enkelt af jer.

Tine

nb: hvordan er det gået den unge mand, hvis brev du har indlagt, Viggo? Daniel kom her netop som bøgerne var kommet, og han læste brevet. Ja, stakkels, stakkels, lidende mennesker.

Vi har for tiden her i byen en serie foredrag, som omhandler fremtiden i bibelens lys. Der er ingen varige lyse udsigter for andre end dem, som lader sig lede af bibelens 10 bud. Den sammenslutning som bliver en slags forsættelse af nationernes forbund og som mener, at det vil kunne lykkes dem at oprette en ny og bedre verden, uden at lade sig lede af Guds bud, vil totalt mislykkes. Det vil vi få at se til sidst. Det er lappen på det gamle klædebon som Jesus omtaler. Math. 9.16.

der er jo nok flere af jer der vil protestere og sige, at modstandsbevægelsen netop står op imod krig og det er der jo noget om. Alligevel forårsager den jo også blodsudgydelse, altså mord. Gud er uforanderlig, det må vi ikke glemme og Jesus bekræftede dette mange gange; for eksempel over for den rige yngling og i Getsemene have og overfor Simon Peter, da han ville bruge sværdet på den som greb Jesus.

Så vil jeg slutte med at anbefale os alle at blive dygtige til at bruge det eneste våben vi har fået anvist (???? 4.12.13)

kærligste hilsener

nb: har nogen noget at indvende mod mit brev, må han eller hun sige til o.s.v.

Tak for besøget Grethe og Inger og for det fine og alvorlige og dybt tænkende digt som din far har nedskrevet i bogen inde sit brev. Jeg har skrevet det af.

Kommentar i marginen: Ja, det tror jeg nu også hvis ikke Guds ånd forlov at lede disse forskellige forbund. Det siger jo selv vore egne præster.

---

kære alle sammen

Nu har vi så haft bøgerne i 14 dage og fået læst de mange og lange breve som er skrevet siden sidst bogen var her. Vi siger tak for dem alle, det var meget interessant at læse om, hvad hver især har oplevet i denne for vort kære fædreland så begivenhedsrige tid. Om der dog blot nu måtte blive en varig fred, men jeg synes der er så megen uro rundt omkring.

Her har vi ikke oplevet noget nyt, siden alle vi søskende var samlet i Granløse til broder Peter 70 års fødselsdag, det var en dejlig aften. Det var jo en oplevelse at være samlet allesammen sammen med Nico's søskende, mon det nogensinde sker mere?

Jeg var glad for, at vi fik lov at komme med alle 4 herfra, for mit vedkommende havde det jo nær knebet, men jeg måtte blive i sengen i omtrent 3 uger efter, men nu går det snart godt igen, jeg kan nu gå og passe dyrene.

Nu nærmer vi os jo stærkt den store julehøjtid, og hvor er det godt at vi nu kan fejre den store julefest uden vi skal tænke på den forfærdelige krig. Mon vi kan lade være med at tænke på alle de mange hjem, som har miste nogle af deres kære under alt det forfærdelige som skete. Lad os bede om, at de trods alt det, må få en glædelig jul.

Eller har vi det godt her og sender en hjertelig hilsen.

Inger og Gunnar, Karen og Hans.

Modt. 5/12 Tirslund Skole, den 16. december 1945.

Denne gang skriver jeg kun et par linier her i bogen med tak for alle de gode breve. I stedet for brev vedlægger jeg en beretning over 25 år i Tirslund Skole, da det umuligt kan have interesse at læse om sønderjyske forhold.

Men lægges brevet indeni bogen, ødelægges den, så det må man altså ikke gøre.

Vi lægger nu altså den udskrevne bog nr. 2 ind i arkivet her og sender nr. 3 videre.

En særlig tak til Sophus for hans lange udførlige redegørelse for de 5 onde år og til Peter og Nico for den gode fest, I beredte os i november, det var et dejligt samvær, som glædede os alle.

Kære Tine!

Jeg har læst den lange artikel i dit vedlagte blad. Der er også enkelte ting deri, hvor jeg giver bladet ret, men da der er så mange andre ting, som jeg ser helt anderledes på, vil det være håbløst at begynde at kommentere det.

Nu tænker jeg, at min bedre halvdel vil fortsætte på næste side og slutter med en kærlig hilsen til alle bogens læsere.

Viggo.

N.B. En særlig tak til hjemmet i Hellerup for al gæstfrihed mod mig, når jeg er i hovedstaden, og mod vores piger i byen.

28-12-1945

Kære alle!

Som bror Christian kan jeg skrive, med den allerstørste interesse har jeg læst alle jeres breve, og siger tak til jer alle, dog den største tak til dem, der har lagt så stort et arbejde i deres breve. Tak, Sophus, for din indsats for at hindre, at der ikke forsvandt mere af det, der var dig betroet, du vidste, hvad en opdagelse ville koste.

Så er vi ovre den første fredsjul, hvor er det dejligt at vide, at der ikke bliver kæmpet derude i det nære eller fjernere.

De der er i trøjen er jo kun sat til at holde orden. Til Frederik vil jeg bemærke, jeg kan godt forstå, du ikke kan huske, at vores tapre mor bar mælk til Ørbæks kilde. Farfar skriver, at han havde sin kæreste på Samsø, og du, Frederik og Søren Bay er jo lige gamle, så du har altså ikke været født. Men jeg forstår ikke, at mor kunne få tid og kræfter til den lange vej. Hun bar dog et stort læs i hjemmet, når far var på arbejde. Mon ikke alle vi husmødre af i dag ville gå til side for et sådant arbejde.

Så vil jeg sige tak til storebrors kone og alle hendes raske hjælpere for den gode dag, de gav os. Ja, det var en rig oplevelse at være sammen med alle jer gamle drenge med koner. Ja, vi tænker sikkert alle, mon det bliver sidste gang. Hvem af os der bliver den første, de andre skal følge til det sidste hvilested. Mon ikke det er godt, vi ikke ved det, men lad os alle som en stræbe efter at leve vort daglige liv, så nær Gud, at den dag han holder og siger søn/datter, Nu må du komme hjem, vi da som fru Rasmussen kan sige, Herre her er jeg.

I dag er der fest hos Christians ældste søn (nærmere forklaring: Erling har bryllup) Jeg tror nok, vi alle vil ønske ham al den lykke, han kan tåle, det varede lidt længe inden han vovede skridtet, men sent er bedre end aldrig. Mon I gamle drenge ved at søster også er ved at blive halvgammel, at jeg om ikke længe runder de 60. Så vil jeg blot fortælle jer, at jeg får den glæde at få samlet de fleste af vore børn, svigerbørn og børnebørn. Ja, det er en stor begivenhed for mig, så jeg måtte fortælle det.

Så en kærlig hilsen til hver og én i fra Marie i Tirslund.

Afs. 29/12-45.

Kære alle sammen!

Tak for alle jeres breve. Det er nu anden gang efter befrielsen, at bogen gæster os, og hvor er det dejligt at mærke den understrøm af tak, som går gennem brevene, for alt det rige og store, vi har fået lov til at opleve siden den 4-5-45. Men ja, der er jo et men ved det, desværre, når vi ser hvordan det hele har udviklet sig siden den 5-5, hvor er vi nogle underlige små mennesker, fyldt med egoisme og egenkærlighed, eller er det begærlighed, vi ved jo fra vor bibel, at det er en rod til alt ondt. Og ondt er der velnok meget af i verden, nu da vi rigtig skulle vise vor taknemmelighed over at krigen er forbi. Vi behøver kun med lidt opmærksomhed at iagttage hvad der er sket her i vort eget lille land, det som vi jo alle er kommet til at elske med en ny kærlighed.

Vi husker vel også at takke for det?

Se nu bare til de forskellige politiske partier, som det også er berørt i enkelte af jeres breve. Da det

kneb, stod de sammen heldigvis, men aldrig så snart er faren drevet over, så begynder stridighederne igen i form af nye krav til hinanden (mere eller mindre berettiget) men det skal vi vel se at blive fortrolige med, for det kan vel ikke blive andet, så længe hver kun ser på sit eget.

For mig at se til, har arbejdssituationen, jeg mener forholdet til fagforeningerne med alle de krav, de kørte frem med straks efter at Knud Christensen kom til magten, set meget mørk ud, dog tror jeg nu at kunne skimte lidt lys, idet det ser ud til at de alligevel har indset, at det er nødvendigt at vi forstår hinanden. Vi skal jo også passe på ikke at tage forskud på bekymringerne. Men nok om det.

Til Nico og Peter har vi en stor tak for festen den 3-11. Vi siger som Marie og Viggo, hvor var det en dejlig dag, I havde så smukt arrangeret det hele. Dette at alle vi søskende igen fik lov til at være sammen, og tak til Dora og Carl, for jeres gæstfrihed mod os.

Men jeg skulle jo ellers have begyndt med Olga og Sophus, men da det var nu i julen vi var derovre, I måtte holde for, tak, det var dejligt at se jert hjem i Slagelse og mærke den glæde I havde ved atter igen at være hjemme. Vi forstår jer bedre nu, vi har besøgt jer, hvor stærkt det har været for jer, og vi beundrer jer for den måde, I tog det hele på, og glæder os med jer, at det nu er ovre.

Vi var jo mellem de heldige, der fik lov at være med til Ruths og Erlings bryllup 4. juledag, det var en dejlig fest at være med til, og vi glæder os med de unge over, at de fik deres eget hjem.

Nu er vi så inde i dagliglivet igen og har begyndt på det nye år, som vi stiller så mange forhåbninger til, med det tænker jeg på, at vi må få en afslutning på udrensningen, som ikke må efterlade et blivende skel i vort folk, men at vi dog må finde hinanden, og alle går ind under dette, at vi er sendt her for at vi skal være til hjælp for hinanden.

Kærlig hilsen til jer alle fra

Ellen og Lars

N.B. Tak Risegård for dit besøg her.

Side 362

13-2-46

tak for alle jeres brev

Kære Allesammen

Ja nu må jeg se at få vor lille brevdue afsted igen, det kommer stadig noget på hver dag, at jeg ikke får skrevet. I eftermiddag har her været 4 uventede småbesøg og så bliver det stadig udsat. Og jeg må jo se at skrive lidt pænere. Bedstefar siger ”at det er nogle værre kragetæer, jeg har lagt mig til på mine gamle dage”. Ja, nu har jeg læst de dejlige breve med takken over alt det, vi har modtaget siden 5. maj, ja, især Viggos og Sofus' familie har mærket det og båret det så smukt. Vi her på egnen har jo næsten ikke noget at beklage os over i den retning. Ja, vi siger også i oprigtig tak ” Gud ske lov for et frit Danmark.” Blot nu alt det andet kævl og uenighed må ophøre men jeg synes det bliver værre og værre i alle lande.

Ja, nu er vi vist snart færdige med at optegne de gamle barndoms minder. Jeg vil lige omtale en smule endnu for sidste gang, antageligt. Har vi nævnt gamle døve Kirsten i sit lille hus, jo, det har vi vist, jeg husker den dag hun ikke kunne være ene mere og hendes gamle gror fra Sannerne? Hentede hende med sin gamle krikke og lille vogn, at han sagde til Niels Olsen, da Kirsten var

kommen op på vognen ” Ok ja, hvad skal vi dig stille op med den døve stakkel?”. Det greb mig så dybt. Når vi børn kom derop med strikketøj, blev hun så glad, men nu havde hun ingen brun kandissukker at give os mere. - Ja og smeden og deres børn, og lille Helga der døde. Huske I da Pastor Rosen stod ved hendes kiste og sagde (med alt for megen påtaget pathos. Det synes jeg lille pige dengang da var meget værre)

”Ramt af slaget ligger nu på bære

lille Helga, medens Eders tåre

rinder for jert lille barn det søde

Som så brat i døden måtte bløde” o.s.v.

Ja, det har været strengt for forældrene dengang og så(for os at se) uden Gud. Hvordan smeden havde det, da han døde, var sådan ”kønt og stille” sagde Ane, jeg var der i et tilfældigt besøg med bedstefar ved den tid men da Ane døde, ude hos sin datter Catrine, på Hørve lammefjord, hvor vi af og til gæstede hinanden, altså lige før hun døde, sagde Catrine ” Valborg, bed for mor og tal med hende, hun tør ikke dø, og jeg kan ikke tale med døende mennesker.” Hvor var det svært for Ane at tro Gud ville tilgive hende, hendes søn, lille Hans, som han hed, sad hos hende da hun døde. Hun var ellers sådan en rar gammel kone, men Hans havde ikke meget at give hende. - - Vi tænker også på Sidse, den gode teglbrænderkone, som sommetider gav os en mellemmad; og så børnene kunne synge derinde om aftenen, når Rasmus Jensen slog på kasserollen med en ske, Irma på et grydeslag, og Emma på noget andet, og Martha og lille Johannes stemte i med den ” et tilflugtsted er vor stærke Gud”; - Ja, og teglværket, hvor vi mindre børn legede skjul, mellem de mange stenbunker om sommeren, smat kærte hesteomgangen, 2 timer hver, for 10 øre. Der hørte vi Chr. Mogensens grimme mundtøj om sommeren, men aldrig et skident ord fra gamle Hans Madsen, der læssede i, eller fra Vestphal der skar lerstenen over. Og omvinteren var det dejligt at krybe op og ned til den hede ovn, hvor de brændte sten. Og husker I Lars, der kom sammen med Vestphal, han blev jo forlovet med Sofie, og var så glad for hende. Men når Sofie så blev i dårligt humør (og det kunne hurtigt komme, og hurtigt gå over igen), så skyndte vi børn os af vejen, (men hun har aldrig givet os fremmede et ondt ord) , så hed det gerne til Lars ”at det blev aldrig de to”, og Lars var så fortvivlet. Jeg husker en dag jeg stod nede i mejeriet, at Lars kom ud ad den smalle gang med tårer med i skægget, og Ane stod oppe på trappen ved køkkendøren og sagde, ”hvad er dog i vejen Lars?” - Jo, Sofie har sluppen mig, sagde han, men Ane trøstede ham, hvad hun sagde husker jeg ikke, og snart har Sofie nok gjort det godt igen. - Ja, så var det dyrene vi alle holdt af. Gamle Hans, som trak os de mange mil sommer og vinter når vi skulle ud at spille. Og den sommer da Bay, Helga og Tine kørte ”til præst” i Ubberup, det var vist nogle af deres bedste minder. Og Freja, den smukke sarte hoppe der var så stærk, og den vældig store Tora fra Samsø, og den spjættede og stakkels Veichel? Med det forfærdelig ophovnede bagben, tre gange så tykt over koden som de andre, en eneste levende betændelse, ja det var en skamlet på gården at have sådan et dyr til at slide i årevis, vi fik den vist lige før Niels Olsens rejste, jeg tror Tine og mig har grædt mange tårer fro syge dyrs skyld. Helga var jo ikke hjemme dengang. En sommeraften jeg atter var nede i stalden og se til Veichel, der ellers stod og åd son mad, kom en af karlene inde og trøstede mig med at den klarede sig nok., Men så blev den alligevel smart solgt til slagtning – og køerne, den gamle og den unge ugle, og flere andre. Og I husker Kirstine der kom det sidste år før Niels Olsens rejste. Hun sang så kønt i mejeriet, men der var så tit noget der gik i stykker ”af sig selv”. Kirstine var en storartet rask pige til at bestille noget. Og vi pigebørn var altid så glade for hendes venlige og livlige væsen. Jeg husker en gang, men Helga var hendes madmor, at der også gik at øre af en dejlig emaljeret middagsgryde (jeg var desværre ikke til stede i øjeblikket), men da Helga sagde, at det var jo ledeligt med den gryde, sagde pigen ”at kom af sig selv, for katten hoppede op på kanten af en junge mælk, mens hun stod ved vasken, og da den sag og drak smed hun en karklud hen i hovedet på mis, der spjættede op ad væggen, og rev en hammer den, og den slog øret af gryden der stod på gulvet, og det kom sån af sig selv”(ja, den hammer hang altid på væggen ved det lille forhv karlekammer) - ja, og så den dejlige vej fra fattiggårdsvejen til Kildehuset, da Rasmus Jensens flyttede derned. (og Peter Jørn). Der var en altid rislende bæk langs vejens ene side op mod bakkerne der blomstrede det meste af sommeren en hel kant forglemmigejere og hjertegræs, det var helt blå ved kildens kant et langt stykke, og

længe at den slags på tørre steder var færdig med at blomstre. Dette er et af mine kæreste barndoms minder. Også violerne ved Kulaav? Skov lige ved skovfogedhuset, der var vi gerne nogle småpiger ude at par gange om foråret og nede på Blankebjerg, men de blomstrede ikke nær så længe. - Husker I de gamle på fattiggården? Karen Marie med de tre hager og stakkels tykke korte ben. Hende var jeg også med vores mor hende at se til, af og til. Mor sagde engang vi gik hjem ” husk, lille Valborg at I piger ikke glemmer at besøge de gamle og syge”. Ja, det har Helga og Tine også lært af hende. - Og gamle Vilhelm med stokkene og de krumme ben. Hvor var han dog glad når han kom en gang hver sommer i nogle år, og nåede helt op i stuen derhjemme, og afleverede sin seddel hvor der stod skrevet ” jeg gamle Vilhelm ønsker af Niels Hansen Risegård og hans børn de længe leve må, og megen fred og glæde få”- Så fik han en 25 øre. Og forhåbentligt også kaffe, for det husker jeg ikke. - -

Ja, når vi tænker på den nød og lidelse, der er nu om stunder, endda meget mere end der var dengang, så er det underligt at vi mennesker som har det godt, idet hele taget kan sove om natten, og glædes ved mange ting, men det er jo også en nåde, at vi kan få søvn og hvile, skønt mange må lide så forfærdeligt. - Ja, nu må I undskylde det lange brev, jeg er ene hjemme, og tankerne løber forud.

Dette brev er alt for langt, jeg tør love, at de næste, om jeg må leve, skal blive meget kortere for fremtiden, ellers får bogen jo alt for hurtigt ende. Det er 5 dage siden de første 2 sider blev skreven, man fortjener att blive mulkeret. Vi håber så at få vor højskole i gang til maj.

Kærlig hilsen til jer alle fra

Jens og Valborg.

Side 372

Slagelse, den 8/3 1946

Kære alle sammen

Så er tiden atter ved at være udløbet og bogen skal videre. Jeg er i den heldige situation, at jeg ligesom Valborg har skrevet et langt brev sidste gang, så jeg kan tillade mig at nøjes med en kort hilsen denne gang.

Tak for alle brevene. Det er dejligt at se, at det står godt til rundt om i hjemmene.

Her hos os har det i lang tid gået således at Olga med korte mellemrum har haft meget slemme galdestensanfald, men efter nytår har hun begyndt at bruge et nyt husråd mod sygdommen, og det synes at hjælpe en del, og vi håber, at det må blive af varighed, men hun skal være meget forsigtig med alt hvad hun foretager sig, og hun tåler ikke anstrengelse af nogen betydning.

Viggo skal have tak for den vedlagte genpart af ”oplysninger om Tirslund skole gennem 25 år”. Det er meget interessant at læse den og derved følge jer gennem de mange år.

Forholdene her i landet – ja over hele jorden – er jo ikke blevet ganske som vi havde håbet og ventet. Men forhåbentligt vil de mørke skyer sprede sig, inden et nyt uvejr får lejlighed til at bryde løs.

Her i garnisonen går alt forholdsvis stille og roligt. Styrken af værnepligtige er kun knapt 400 mand, og ingen af dem skal indgå i den styrke, der eventuelt skal deltage i besættelsen af Tyskland, Vi har i dag overtaget vagten ved forskellige flygtningelejre, Liselund, Gjerlev idrætshøjskole, Korsør og Skælskør, så CF'erne frigøres og hjemsendes.

På dronningens fødselsdag, den 24. december 1945 havde jeg den glæde at blive dekoreret med hæderstegnet for 25 års god tjeneste i hæren.

Hæderstegnet blev indstiftet i 1945 og uddelt til alle dem – høj eller lav -(altså helt demokratisk) der, som det hedder i bestemmelserne ”har været kendt som en brav mand, der ved troskab, duelighed, flid og i øvrigt god opførsel i tjenesten samt ved ulastelig vandel i sit private liv, har gjort sig værdig til at bære et offentligt vidnesbyrd for god tjeneste i hæren”.

Hæderstegnet er præget i sølv og bærer på den ene side hans majestæt kong Christian den X's kronede navnetræk med omskrift: 26. september 1870, samt **for god tjeneste**, og på den anden side: En egekrans med indskrift: **fortjent**.

Til slut sendes I alle de bedste hilsener fra
Olga og Sophus.

En anden har skrevet: Til lykke Sophus, og god bedring Olga.

St. Granløse den 22/3 46

Kære alle sammen

Tak for alle brevene og en stor tak til far, søster, svoger, brødre og koner at de kom og glæde os alle, og i 4 fra Fårevejle. Tak kære svoger og svigerinde, jeg husker en aften vi sagde til hinanden, blot de nu ikke må få men af det glædens gensyn efter de 5 strenge år, vi så atter kunne samles alle, der gik et stille tak til Gud.

Jeg har i dag læst nogen af bedstemors breve, hvor kunne hun skrive, jeg kan ikke lade være at tænke på Kaj Munks moder, en stor og inderlig tro til Gud, det havde bedstemor også. Jeg er glad for at have hendes breve, man ser hende ret derigennem hvor var hun glad for at hjælpe os hver især.

Til farbror Christian om far skulle skrive lidt om hjemmet. Han kan ikke huske, som i andre. Han mindes altid sin mor, som den der altid var parat til at hjælpe i hvad som helst, selv om det gik ud over hendes nattesøvn, og intet havde hun om dagen, folk kunne altid finde Beste, det var lige meget hvad det var.

Det kunne henne at en døde af smitsomt sygdom, hun tog aldrig bekymringerne på forskud, hun gjorde det blidt. Der er flere ting, som hun har sagt som jeg må sige, det var stort du kunne sige så. Kære farbror Frederik. Du skriver om det var gud der standsede krigen, han har jo alle troende i sin hånd. Jeg ved godt at du kære Tine ser anderledes på det. Jeg slutter mig ganske til svoger, der er meget jeg har været glad for at læse den, der er også ting jeg ikke forstår, men som søster skriver lad os sætte hinanden stævne i himlen. Jesus er min og jeg er hans.

Alle vores elskelige børn har det godt, jeg har lige været i Vordingborg, de har fået et par dejlige drenge tvillinger og er jo lykkelige over dem så der er stor glæde.

Poul og Inger slider ved jeg i det. De har lejet 15 td jord til i sommer.

Vores Helga skal der ud til april. Hun glæder sig til at kommer der og far og jeg glæder os til at besøge dem sidst i april. Evald og Agnes er herhjemme og ellers kunne vi ikke være her, vi er jo ikke unge mere.

Tak Sophus for alt hvad du har gjort vi har grund til at være vældig stolt af dig, det var den kære moder også. Tak svoger for den lange skrivelse, det var morsomt at læse dette mange ting kan vi huske.

Kærlig hilsen fra os alle.

Peter og Nico.

Asnæs 2/4 46

Kære alle sammen

Med stor interesse har jeg nu læst brevene igennem jo Valborgs brev har jeg læst 2 gange, jeg synes det bærer prisen denne gang ligesom Sophus' brev var det betydeligste forrige gang. Vore forskellige barndoms minder er efterhånden bleven grundigt gennemgået, men hvis vi nu begynder at komme ind på romantik og alt det som Valborg berører så åbner der sig et vældigt område, hvor vi rigtig kan få stof til vore breve i fremtiden. Om disse emner så inspirerer os andre, som Valborg

er blevet det, er jo så en anden sag. Jeg for min del synes der er så lidt af interesse at meddele fra min egen barndomstid, endskønt den vel nok var den mest begivenhedsmættede af os alle. De første 8 år hjemme, så 2 år på Samsø, dernæst et par år i København, så to år ude at rejse over hele Danmark, og så hjemme i nogle år med lidt kursus her og der men aldrig noget rigtigt blivende sted. Derfor blev mit sind så spredt og alsidigt og aldrig følte jeg mig helt hjemme noget sted før jeg fik mit eget hus i Asnæs. Her hos kone og børn føler jeg mig hjemme her har jeg rod, herfra min verden går, som vi synger i sangen. Og nu er Karen og jeg kommen på i de år, hvor vi føler det som en lettelse at få løftet noget af ansvar og livsgerning af vore skuldre, og have en mindre lejlighed og noget mindre at arbejde med. Jeg er rigtig godt tilfreds med forholdene for vor egen del, og nu er det så det spændende at følge de unge i deres kamp og virksomhed og bede for dem at de må komme igennem det vanskelige liv. Vi har så godt vi kunne vist dem vejen til den sande lykke og håber så at de vil følge fars og mors gud.

Til slut sende vi jer alle vore hjerteligste hilsener.

Karen og Bay.

Side 380

København den 16 april 1946

Kære alle sammen

Ja, så er vandrebogen nået mig, jeg venter altid med længsel på den, (velsagtens fordi jeg ikke mere har så meget der optager min tid og tanker) – og jeg har sjældent haft den mere end en time, før jeg har læst alle breve igennem, men de følgende dage læser jeg dem igen, og så er det med mere eftertanke, hvert eneste brev fortæller mig jo hver gang, at vi alle stadig er glade for på den måde at holde forbindelse med hinanden.

Det var jo dig kære søstersom fik ideen og den har du vel nok haft glæde af, men mon ikke du og Viggo, da i første gang sendte den ud, ikke har følt jer helt sikker på om den alle steder ville blive så godt modtaget, eller omville blive levedygtig. For de fleste af os halv- og helsøskende, var hi endnu halvgamle, og ældre mennesker kan jo godt blive lidt sære, men det har vi så ikke mærket noget til blandt os. Bogen blev jo straks godt modtaget, og mon ikke vi nu nødvendig vil undvære den? - - - Nu kom Ruth Bay for at besøge mig, og da hun gerne vil sende en hilsen i bogen, så standser jeg, men fortsætter på næste side.

11-4-46

Kære alle sammen!

Jeg besøger i aften morbror Johannes (Frederik) for at læse vandrebøgerne hvilke er meget interessante, både brevene og fars indlæg om de 25 år i Tirslund.

Jeg har altid med stor interesse læst bøgerne når jeg har kunnet komme til det. Jeg er kommet herind til København og er glad for at være her. Tillykke morbror Sophus med hæderstegnet. En tak til morbrødrene Carl og Johannes m. familie for den gæstfrihed jeg altid har mødt og stadig møder i jeres hjem. Og ligeledes en tak til faster Tine for den tid, jeg er kommet hos dig.

Til slut en hilsen til jer alle fra

Ruth

Ja, så tager jeg fat igen. Ruths besøg i aftes var jeg glad for, det er godt at de unge ikke glemmer os der er bleven gamle, men hvad jeg ellers skal skrive om i dag ved jeg knapt. Men sige en rigtig tak til jer alle for de mange gode breve, det kan jeg da, det er dejligt at høre fra så mange på en gang, og det sker jo to gange om året, og jeg er ikke bleven ældre, end at hver gang tiden nærmer sig, hvor bogen plejer at komme, så går jeg og glæder mig til at læse jeres breve. En særlig tak til dig

Valborg, denne gang bærer dit brev prisen efter at vi nu alle i fire år, i næsten hvert eneste brev har fremdraget minder fra barndom og ungdom, så jeg tænkte mig, at nu kunne der vist ikke være mere, så møder du op med et væld af minder fra barndomstiden hvor du fremtryller småtræk om de mennesker vi for mere end 50 år siden kendte, så det hele står igen så levende for os, også dyrene husker du, og fortæller så kønt om, ja også blomster og hjerte-græs langs kilden som jeg nu da du fortæller det, så godt kan huske. Valborg dit sprudlende brev viser en klar hjerne, og en ganske utrolig hukommelse; - tak . .

Og en tak til dig Tine for dit besøg i efteråret, eller måske der var i vinter? Det var en overraskelse at se dig, men et kort og velkomment besøg, kun kedeligt at jeg ikke var så rask, så jeg kunne tage med dig til mødet om aftenen. Bladet, Ny Verden, som du medsender har jeg læst, men nogen meningstilkendegivelse vil jeg ikke komme ind på, da der er meget at det jeg ikke rigtig forstår, vi mennesker ser jo forskelligt på så mange ting. - -Til Olga og Sophus, vil jeg sige hjertelig tillukke med hæderstegnet, det har du bror sikkert i høj grad fortjent.

For længe siden, hvornår det var husker jeg ikke , var der i Nationaltidende en meget lang liste, med navne på overofficerer som havde fået den udmærkelse, jeg syntes jeg læste den meget nøje igennem, og var ikke så lidt skuffet, da jeg ikke fandt dit navn. Men nu er den sag jo i så god orden. Og til jer alle i Grandløse siger jeg tak for den 3. novb, Jeg slutter mig helt til den der har skrevet, at det var en dejlig dag, og en tak til, for at jeres ihærdighed for at få mig med, trods det at jeg havde skrevet at jeg ikke var så rask, Jeg klarede den jo også helt godt, jeg var hjemme lidt før kl. 12, var lidt træt, men lykkelig over at jeg havde været med, og været sammen med jer alle, jeg kan endnu når jeg tænker tilbage på dagen, syntes jeg, at det næsten var rent utroligt, at i trods de meget store afstande lykkedes jer at samle os alle, men et stort forarbejde har i haft, både med at skrive til alle og så tilrettelægge festen og for det alt sammen siger vi jer en stor, stor tak.

Så har jeg en tak endnu, det er til Ellen og Lars, tak fordi I kørte mig hjem fra Grandløse, det var nærmest det at jeg kunne komme så nemt hjem, der gav mig mod til at tage turen også. Tak for jeres lille besøg i januar. Jeg glæder mig meget til at besøge jer i sommer. -

Og så en tak til dig kære svoger for den meget interessante beretning om jeres læregerning i Sønderjylland. Jeg har læst den flere gange, og det har været mig en glæde at læse den. At du ikke har indført den i bogen, men sendt den med som bilag, ved jeg er fordi du syntes den ville optage for mange blade, men det syntes jeg ikke betyder noget, Jeg mener at den netop hører hjemme i vandrebogen, ganske særlig for efterslægtens skyld, den fortæller jo ikke alene om jeres liv og virke dernede gennem 25 år, men også lidt om hvad i var ude for under besættelsen.

Lad os tænke is 25 år frem i tiden hvor de fleste af os som har skrevet i bogen ikke er mere. Så vil bøgerne sikkert være bevaret, og så vil vores børn måske vise den til deres børn, og måske fortælle dem lidt om os som har skrevet i den, så vil din beretning om skolelæreren og hans kone i sønderjylland sikkert være mere interessant end mange af brevene. Tænk over det kære søster og svoger, og i andrem beder jeg om en lille udtalelse om hvad i mener.

Så slutter jeg for i dag med at sende de hjerteligste hilsener til jer alle.

Frederik

---

side 387

Fårevejle 30-4-46

Kære alle!

Tak for breve og hilsener. Ja, det var en god ide med den vandrebog. Den bliver jo efterhånden helt historisk. Og så gik året efter den lyse 5. maj og vi får igen lov at opleve et dejligt forår med fuglekvidder og løvspring, trods al tidens mørke som ruger over jorden. Vi små almindelige mennesker som i krigens tid kunne gå roligt i vor gerning og ingen gik os for nær, har jo ikke de

minder om de tunge år, som jer der var mere udsat. Særlig Sophus og Viggo med familie. Jeg håber at Olga nu er mere rask.

Men jeg synes at mange mennesker har hurtigt glemt takken, som stadig må gå op til Gud, som så forunderligt bevarede os.

Jeg har læst "ny verden" som jo indeholder meget interessant, og begynder med Jesus ord: "salige er de som stifter fred". Vi lever jo i en tid da denne verdens fyrste har stor magt, og hvor ufredens land vil tage magten og gøre kærligheden kold i mange. Derfor truer det stadig med krig. Men trods aet arbejder gode kræfter på at hjælpe trøste og lindre nøden. Kærlig hilsen til jer alle.

Helga

---

side 388

Hellerup 24-5-46

Kære alle sammen i hele kredsen, som bogen kommer til, både unge og gamle. For det er vist nok sådan, såvidt jeg kan forstå, at de unge, der er, eller kommer i hjemmene, gerne vil have lov at læse brevene, sådan er det da her.

Ja de gamle minder er vist nok ved at være uddebatterede. Men så har vi jo da det som vi hver oplever, fra bogen var her sidst, og som vi ved har interesse for søskende af begge familier. Og noget sker der jo stadig. Så netop her har bogen udfyldt et stort savn. At vi langt bedre kan følge hinanden i sorger og glæder, og derved dele det hele med hinanden. Og jeg siger tak for alle de mange gode og hyggelige breve.

Og hvad har vi så her i Hellerup oplevet, siden jeg skrev sidst?. Det var i oktober 45. I ved jo fra andres breve særlig farbror Lars, at vi den 28de december, på Doras og min bryllupsdag, fik vor ældste søn Erling gift. Det var en stor glæde for os og en stor festdag. Han var jo efterhånden nået de 33 år og gik der alene i den store lejlighed. Men nu har han fået sig en god kone, og en troende koen. Hun var 2 år yngre end han, og lærerinde ude på blindeskolen på Refsnæs. Brylluppet stod jo i hans hjem, da hans svigerforældre, som var lærerfolk i Jylland nemlig havde taget deres afsked på grund af alder og endnu ikke dengang kunde komme inde i deres nye hjem i Haslev. Men de var jo så værter dernede alligevel. Vi havde naturligvis alle vore børn og svigerbørn samlede der, og Tante Ellen og bror Lars samt Inge og Carl Frode var også med. Og vi havde en velsignet festdag sammen. Og for os to gamle er det en dejlig tanke, at nu har Erling fået sig et virkeligt hjem. Vi har besøgt dem siden et par gange, og det er en fryd at komme i deres hjem.

Agnes begyndte første Januar fra Blegdamshospitalet her i København, som sygeplejerske men blev syg her i februar. Det var et lettere tilfælde af børnelammelse i det ene ben. Det går fremad men kun langsomt. I februar begyndte Lissen som elev på frederiksberg hospital. Gennemgik først en kort skole som hun klarede godt, og nu er hun altså elev der og meget glad for at være der. Hun smutter tit herhjem særlig på sin ugentlige fridage.

Sidst i april måtte Dora rejse til Mors da hun havde en søster der var meget syg. Hun nåede dog ikke derop før hun døde. Men Agnes som rejste dagen før, var hos sin moster til det sidste. Dora blev deroppe på Mors hos en syg søster i 3 uger. Jeg var selv deroppe til begravelse de sidste dage i april. Dora kom hjem midt i Maj måned, så jeg var jo græsenkemand en tid, med det gik helt godt. Nu er Agnes så oppe at passe sin moster en tid, vi håber snart at få mosteren ind på et hjem for kronisk syge.

Alle de andre børn har det godt. Dan er nu forfremmet til fuldmægtig og har en god betroet stilling i sit firma. Han var tidlig i foråret en flyvetur i England på indkøbsrejse. Og vi to gamle, der stadig ikke føler alderen særlig trykke, er raske og har det godt. Også jeg siger tak til Valborg for hendes hyggelige og fornøjelige mindebrev. Tillykke bror Sophus med hæderstegnet, lad Olga bære det lidt en gang imellem, mon ikke hun har opmuntret dig til dåd en gang imellem? Ruth fra Tirslund ser vi tit, hun har nylig skiftet plads og er nu husassistent og chauffør for en enkefrue i Hellerup. Vi har i dag Helgahjemme fra Slagelse på en lille vågeferie. Det er så hyggeligt, når børnene komme hjem

en smut.

Tak for alle brevene og kærlig hilsener
Carl og Dora.

Kalundborg den 2-6.46

Det er lørdag aften og jeg vil begynde på mit lille indlæg i bogen. Har lige læst en del af brevene og glædet mig over de forskellige tanker. - Jeg havde ventet en del protester på mit sidste brev, men er i grunden glad for at jeg ikke behøver at besvare noget særligt. Vi lever jo i en underlig vanskelig tid (som jo også en af apostlene skrive ville kendetegne endens tid)(Vanskelige tider skal være at forvente 2. ?????tius 3. kapitel 1-5)

Derfor er det heller ikke noget under, at vi som troende mennesker, der dog alle ggerne ville kendes og gøre det rette, men som i mange tilfælde har fået forskellig opdragelse (gennem de voksne år) og levet under vidt forskellige forhold og undervisning, kan komme til at stå tvivlende og spørgende overfor store problemer, thi meget er blevet fordrejet, så ret lidt kan se ud som uret og omvendt. En ting er dog godt at vide at Gud ser på hjertet, og er dette redeligt vil det også lykkes os at finde vejen frem til hvad der vil bringe os sandheden ig Guds velsignelse, som just ikke altid betyder fremgang og behagelighed i denne verden. Jeg læste nylig et lille stykke fra Kr. dagblad "sorgens gave" som titlen (undskyld, jeg ser nu at det var fra Indre Missions Tidende) En mand skriver om Zakarias Nielsen, Brorson, Blicher og andre som oplevede store sorger; hvordan disse blev til rigere åndsliv for dem. Zakarias Nielsen skriver bl. andet et sted: " Når sorgen, den dybe er sagnet hen og endt er den tunge klage, vi bliver ej mere de samme igen – men noget bliver tilbage. Tilbage bliver det dybe blik, det fine lyttende øre o.s.v." - Ja og så troen på forjættelserne og deres endelige opfyldelse for hele den sukkende lidende skabning i sin tid. Ikke for dem som Falk Hansen kalder "Judasyngel" og som Gud selv vil dømme imellem. Hvor er det godt at Jesus dømmer med retfærdighed og barmhjertighed tillige; og at vi må overlade det helt til ham.

Det er dejligt at mærke kærlighedens og sammenholdets ånd i alle brevene. Det vil nok følge os altid. Som vi også kendte det hjemme da vi var børn. Jeg ser af brevene at I alle på Olsens side har været samlede til fødselsdagsfest i Grandløse i vinter til Peters 70 års fødselsdag og Marie skriver i sit sidste brev at hun snart bliver 60 år. Valborg er lige fyldt 60, så er der nu kun Lars og Sofus som hører til de unge. Du har vel nok oplevet meget strengt under besættelsen Sofus, og din kone ligeså. Og hun brugte en snor ud af vinduet ligesom Rakel i Jeriko i sin tid.

Jeg ønsker dig en rigtig god bedring kære Olga, det er strengt med de anfald, men glem ikke at drikke citronsaft i kogt vand morgen og aften, det er i hvert fald et udmærket middel derimod. Og nu kan der da fås citroner igen.

I søndags var Lydia og jeg i Hellerup og besøgte Esther. Lørdag aften var vi alle 3 samt Ruth Bay og besøgte Else og Fr. Frøde. Tiden var ikke lang nok til at vi også kunne besøge onkel Kristian og Dora, det kunne ellers nok interessere mig at hilse på dem også. Men måske det kan lade sig gøre en anden gang. Det er så rart at kende hjemmene så er det lettere at følge beboerne i det daglige liv i tankerne. Nu har jeg besøgt Frederik. Tak for den venlige modtagelse jeg var glad for de par timer Frederik. Kommer nogen af jer hertil byen, er I også velkomne til et lille samvær hos mig.

Jeg kommer netop til at tænke på det du i dit brev skriver om vejen til Ørbækskilde – Valborg.

Tænk, de forglemmigejer og smørblomster i den grøft har jeg også i frisk erindring, de var så store og kønne netop fordi de voksede der i kilden fra bakkerne. Men du kan nok ikke huske lærerinden, Kirstine, som vi respektløst kaldte hende, men der var jo ingen der havde lært os at kalde hende Frøken (mærkeligt nok). Jeg husker hende ikke særligt, uden af udseende og når hun om morgenen kom ind i skolestuen med sin kop kaffe derhenne i Ørbækskildehuset. Ja også når hun i sidste øjeblik kom løbende henne ved smedens søndag morgen, for at køre med til Vallekilde Kirke; og far

utålmodigt ventede udenfor "Frederikkesminde" hvor vi alle var på vognen. Men Bay, Helga og jeg gik jo i skole derhenne inden vi rejste til København. Jeg husker også Peter Jørgensens små børn som boede i forhuset, der var veranda og vedben den gang. De små kom sommetider løbende i det blotte linned henad vejen for at møde os, når det var rigtig sommervej.

Ja, barndoms minder, så enkle og ligetil de end er har en vidunderlig sødme ved sig og heldigvis beholder man de lyse bedst.

Men nu er det vist bedst jeg slutter mit brev og lader Hans og familie få glæden af bogen inden pinse.

Den har jo været lidt sendrægtig i sidste omgang. Vi må se at holde lidt mere strengt på at den kun må blive 14 dage på hvert sted.

Tak og kærlig hilsen til hver især
fra Tine

ps. Tak for dit lange indlæg om skolen igennem de 25 år Viggo. Hvem skulle tænkt at der lå så megen kløgt og energi i dit hoved dengang vi kaldte dig og Valborg for "de små".

Pps undskyld de mindre pæne klatter. Min fyldepen er ikke god mere.

Side 397

Fårevejle den 20-6-46

Kære alle sammen

Så har vi atter fået lov at læse de mange breve i vandrebogen, og vi siger tak til jer alle for dem, og de mange hilsener.

Det er interessant Viggo at læse om de 25 år i Tirslund skole, men jeg syntes ligesom Broder Frederik, at det skulle være skrevet ind i bogen. Dengang i rejste derned, syntes vi jo at i drog så langt bort, men efter som årene er gået ser det ligesom afstanden er bleven kortere.

Her hos os går alt sin rolige gang, sommeren giver jo meget arbejde, men når blot vi må være raske er det jo ingen sag.

Siden bogen var her sidst, er der jo sket en glædelig begivenhed. Den 28 april fik Inger og Gunnar en lille søn, som vi jo er meget glade for. Inger måtte jo ikke selv have sin dreng de første 7 uger, de første 3 uger var på sygehuset, og de andre 4 uger hos Fru lærer Jensen i Veddinge skole. Men i tirsdag kom han hjem og i kan tro der var nogen der var glade, selv om hans moder vidste han havde det godt, så har hun jo alligevel længtes meget efter sin lille dreng, hvad ikke var underligt. Inger har det godt dog kniber det jo noget med kræfterne endni. Den lille dreng er også rask og trives godt.

En kærlig hilsen til jer alle.

Inger og Gunner, Karen og Hans.

Nogen har skrevet nedenfor: Tillykke med lille Mogens, nu kommer jeg snart og ser ham.

Side 399

7-7-46

En varm tak til alle i kære for alle de gode breve. Da min kære mand har seneskedehindebetændelse i højre håndled og altså ikke må bruge den, må i nøjes med brev fra mig. Jeg kan dog fortælle at den snart er rask igen. Vi har allerede haft bogen for længe.

En stor tak til Valborg for dit brev, det var vel nok rigt på rige minder, ja Valborg jeg har misundt dig din gode hukommelse. Jeg tror du har gemt meget derinde end nu, og jeg tror vi alle vil være

glade for om du vil blive ved at øse ud af mindernes væld. Mon bogen vil finde dig på sygehuset? Vi hernede længe meget efter at høre om hvordan du har det. Det går så til sådan at den ene i familien tror den anden fortæller os hvad der sker, og den anden tror den ene gør det, og så får vi intet at vide før længe efter. Et vil og kan vi slutte dig ind i vore bønner at Guds vilje må ske med dig, og at han vil give dig kræfter til hvad di skal igennem. Så et hjertelig til lykke lille bror Sofus med hæderstegnet, og en god bedring Olga. Hvor er det strengt med de slemme smerter som så tit kommer uden varsel.

Hvornår mon i tænker på at gæste os i jeres sommerferie ? Nu har I ingen børn der binder jer til hjemmet. Også en stor lykønskning til hjemmet det kære gamle hjem på Lammefjorden med den lille søn hvor det glædede mig at høre. Nu håber vi at den lille med tiden må få en rask og sund mor. Jeg skal hilse fra Viggo og sige hans indlæg om skolen som var med sidste gang, vil han lægge bag i denne bog, når den er skrevet ud. Hvor det glæder moderen til den tanke med vandrebrevene, at mærke at jo længere de breve går, jo gladere er i for dem. Og mærke at de binder os to søskendeflokke endnu mere sammen.

Det er jo ikke os alle sammen der har det som Frederik og kan få dem læst i den første time, men jeg tror nok jeg altid får dem læst inden jeg lægger til hvile. Tak Frederik for de få dage du var hos os, vi var begge meget glade for at have dig og vi var ked af at dit besøg skulle afbrydes op grund af vore mange børn og deres familier.

Men vi glæder os til at du vil komme igen og blive længe, så skal vi fortsætte med at hygge os. Til jer andre vil jeg sige at vi i år har den store glæde at have fuldt belagt af feriegæster, først og fremmest af vore egne, men også andre kan finde os nu rejseforholdene er gode igen, og jeg vil fortælle jer at med lyntog er det kun en lille sviptur ned til os, og kan i ikke tåle at køre videre med bumletog henter tante Ellen jer i Fredericia. Kan I så forlange det bedre, og så kan vi jo hente jer i Vamdrup. Jeg vil sige som Kristian at vi to gamle som er blevet alene tilbage i reden, vi glæder os ved hvert besøg af ungerne og deres pårørende aflægger i den gamle rede. Men da vi ikke som i har de fleste omkring os bliver det jo ikke til så mange besøg om året. Nu er det kun vore tvillingepiger der er tilbage her i det sydlige Jylland, efter at Børge også er flyttet til Sjælland. Han rejste forresten sidste mandag til Sønderborg hvor han er med at forberede den store landslejr som begynder på tirsdag. Det er måske ikke jer alle der ved at K.F.U.M. skal have en stor landslejr uden for Sønderborg. Der skal komme imellem 10 og 11 tusinde drenge og unge. Lejren skal være på et areal af 15 tønder land. Er det ikke dejligt at tænke på sådan en flok børn og unge der får lært at begynde deres dag i Jesu navn, skulle de siden nogle af dem søge ud af syndens veje, så vil sådanne minder altid stå som et lysende minde som måske vil vise dem vejen tilbage til deres barndoms gud. Vi skal næste søndag køre for Børges kone ned at besøge dem. Så kan vi også opleve lejren for en dag. Så nu har Viggo alligevel givet sig til og sidde og klapre på maskinen det kan han bedre. Det er vist noget omgamle minder om hans mor. Det vedlægger han så og skriver det ind næste gang. Så en kærlig hilsen fra os begge.

Viggo og Marie

Kongens Møde med Gæmns Skolebørn 27/6, 1946.

Fra Kongeparrets Besøg
1946.

Førsteminister Skelbæk

Man ser Kongen med Skolebørn i Bilen.

Jeg sad i dag og læste i mors kærestebreve til far, som han en gang har overladt mig til opbevaring lige fra det første til det sidste, en stor bunke sirligt ordnede breve gennem en årrække fra en ung pige til den elskede, som ingen i familien med undtagelse af hendes mor i lang tid ville anerkende, men som alligevel inden brylluppet blev godkendt som en dygtig og driftig ung mand, som dog begyndte sit ægteskab med birkedommerens datter i meget trange kår. Moder skriver således i sit sidste brev før brylluppet, at det kniber med at skaffe de 70 kr., som reparationen af hendes klaver vil koste, men hun må have det gjort i stand, for at jeg på det kan spille alle dine sorger og bekymringer bort. Det sidste brev er afsluttet på damperen fra Samsø til Kalundborg dagen før brylluppet i Ubberup og slutter således;” jeg er søsyg. Jeg kan ikke mere.”Men nu kommer altså det, som jeg kunne have lyst til at få ind i vandrebogen, nemlig et par dagbogsblade fra mors hånd, skrevet i 1883 lige, eller i alt fald kort tid efter, at vore forældre havde overtaget Riisegård og det gamle teglværk. Og så vil jeg bede Bay fortælle lidt om den tid evt. om hans egen omflakkende tilværelse som barn, det tror jeg vil blive interessant for os alle. Den næste dagbog er ført af mor, mens far har været ude i en agenturforretningsrejse som mejerikonsulent, og den lærerinde, Kirstine, som Tine omtaler, er såvidt jeg kan skønne, også omtalt der, men kan i ældre søskende ikke fortælle lidt mere om hende. Kan det passe, at jeg synes, at jeg lige kan huske hende og holdt hun også skole i Ørbækskilde før Frederikkesminde blev bygget. Men nu følger altså dagbogsbladene.

Riisegård fredagften (intet årstal) antagelig 1883.

I dag har Mads kørt sten til morbror Hans. Erland har gravet i den store have. Her har været bud efter marskandiseren, at han endelig måtte have 2000 halvbrændte sten til, så de skal nok køre hen til ham i morgen. Mølleren i Høve har sendt bud med karlen i dag, om du kunne tage ind til Nykøbing lørdag 8 dage i stedet for mandag 8 dage, men du kommer vel ikke hjem til den tid ? - I dag har den røde ko fået en stor køn kviekalv, men den af Peter Andersens har været sær i dag og har ikke villet drikke noget videre. Svenden fra Høve kom i dag for at få penge ??, han havde også været hos Bennedsens, men var lige så uheldig der. Teglblænderen fra Faurbo var her igen, og da han hørte, at Klaus skulle med til Hasle for at hjælpe ham i gang med et teglværk, ville han endelig, at han skulle skaffe ham den plads.

Lørdag aften

I dag er der kørt 1000 sten hen til marskandiseren og Mads har også kørt et læs til Vejlbj. Claus strøg 1200 sten i går, så kunne han ikke mere, fordi hans hænder belv valne, det var også meget koldt. På mandag kommer Niels Christensen igen, så skal det gå med at køre gødning. Hans er kommet til Nicolaj og kørt gødning og mergel. Jamme er rejst en lille tur til Refsnæs et par dage nu inden kørerne skal ud, og da der var en lejlighed til ?????, lod jeg hende tage med. Hun kommer igen på mandag tilbage med Klaus. Hun fik Bay med hjem og han var meget glad fordi han skulle med hjem til bedstemor. Din mor er vist også blevet glad for hende.. jeg har været i Vejlbj og er belvet kold og trænger til at komme i seng.

Søndag.

I går var jeg altså hos Lars Andersen. Karen var lidt forstyrret, da jeg kom, da der havde været fremmede fra morgenstunden, men vi fik dog læst sammen, og da jeg tog bort, forærede hun mig en stor ost, som jeg blev meg glad for. Lars Andersen sagde, at nu havde han det bedste håb om dig, thi du havde vist det, som kun få kunne gøre dig efter, og han havde tit undret sig over, at du kunne klare dig gennem alle de vanskeligheder, som havde mødt dig på din vej. Det kunne jo kun glæde mig at høre dette om dig af en mand, som jeg har så megen agtelse for.

Ja, kære ven. Det må jeg altid skrive, at du er langt dygtigere som mand end jeg er det som din kone. Men du har en tilbøjelighed til at ????? dig over alt det, du kan, hvorimod jeg ikke fristes til dette, fordi jeg kan så lidt, men jeg kan dog bede Vorherre om lykke og velsignelse for dig, det har

jeg gjort mange, mange gange og gør det bestandig, og da må vi heller ikke glemme, at al æren tilkommer ham for alt, at det er ham som lægger kraft og evne til den gode vilje. Jeg skulle jo til Samsø men kan da ikke rejse, så længe lille Tine er så dårlig, hun ser gruelig ud i ansigtet det lille skind.

Jeg skal nu tidlig op om morgenen og skummer mælken. Kirsten malker mens Hans er borte. Hvis jeg må vedblive at være rask i sommer, skal jeg nok tage nog mere af mejeriet, end jeg før har kunnet. Så godnat kære ven. I morgen skriver jeg mere. Din egen Frederikke.

(man forstår af disse blade, at mor har været uvant med alt det arbejde, hun kom til sammen med far, og at hun allerede dengang var svagelig.)

Kærlig hilsen til jer alle - Viggo

---

side 407
d. 14/8-46

Kære alle sammen!

Der var en gang en mand der i spøg sagde til mig du skal ikke bekende, for det er det vi bliver straffet for, men jeg vil alligevel begynde mit brev med at bekende at trods det at jeg fik bogen nogle dage før vi skulle holde ferie, og jeg lovede mig selv at nu skulle den ligge til ferien så havde jeg da tid, men så gik det alligevel sådan at ferien blev så optaget at jeg med skam må bekende at jeg glemte den i de dage, og efter at det hele har ligget stille i 14 dage så forstår I sikkert at der var meget der optog tankerne i tiden derefter, men så i morges slog det ned i mig. Vandrebogen, kære hvor samvittigheden da kan anklage en når man har båret sig sådan ad, jeg sagde så til mig selv, nu lader du alting hvile til du får læst bogen og skrevet et lille indlæg.

Nu har jeg så bekendt og er rede til at tage min straf.

Tak for alle jeres dejlige breve hvor i fortæller om jeres børn og egne oplevelser og ellers øser af minder fra barndommen som Valborg gør, ja, medens jeg læste dit brev Valborg, så jeg i tankerne alt det hele og nu du minder om det husker jeg det tydeligt alt sammen, det var jo vor lille verden.

Tiden var jo en anden den gang der var ikke så mange muligheder for børn og unge til at komme længere bort og derved samle andre indtryk, derfor har det vi oplevede i vor lille verden fæstnet sig mere hos os. Når næste slægtled eller rettere de unge af i dag, bliver lidt til års som os og skal fortælle om deres barndom og ungdom, så kan de sikkert fortælle om meget andet af vort fædreland end der hvor de levede deres barndom for de så noget mere om de så af den grund er lykkeligere bliver et spørgsmål. For mit eget vedkommende synes jeg ikke nogen kan få en lykkeligere barndom end jeg havde.

For dette at have et hjem med en kærlig mor og far, hvor er der meget at sige Gud tak for. Tænk hvor mange børn der i dag må savne det og ikke alene det men så alt det forfærdelige som mange af dem måtte opleve. Det bliver for manges vedkommende dystre minder de går ud i livet med.

Ja, går det os ikke alle sådan at jo længere vi lever jo mere får vi at sige tak for, at vi fik vort hjem i det lille Danmark. Også vi siger tillykke Olga og Sophus med hæderstegnet, det er fortjent.

Nu har vi så haft den glæde at bror Frederik har været hos os en lille tid, det er dejligt at Frederik trods sin sygdom som han har haft at trækkes med i de mange år alligevel er så rask som han er, vi har glædet os længe til hans besøg, for tiden er Frederik i Tirslund men vi venter snart at se ham her hos os igen.

Her i vort hjem går livet sin vante gang vi er raske og kan passe vort arbejde hver dag, og det siger vi Gud tak for. Vanskeligheder har vi jo alle hver for sig hos os har det særlig været med at skaffe materialer, det er ikke blevet lettere i det sidste år, mwn vi har ingen grund til at beklage os.

Nu vil Ellen vedføje en lille hilsen.

Kære alle. Ja tak for breve og hilsener, det er rart at få så stort besøg med så lidt ulejlighed, men

velkommen til dem, der har lyst at besøge os, om to år, om alt går vel, må i alle komme, for vi kan nok sige, i på Sjælland er ikke så tit her som vi er hos jer – Men mennesker spår og gud råder – der kan ske meget i 2 år – men der er så rart at samles engang imellem.

Særlig tillykke hjemme i Fårevejle med eders søn og vort ønske og bøn er i må være raske sammen med ham.

Nu kærlig hilsen fra os alle 3.

Erik, Lars og Ellen

---

side 412

26/8-46

Kære alle

Så er tiden atter inde til at afsende vandrebogen. Bedstefar har også læst den derfra fik damerne i tatol den, så de kunne læse lidt med denne gang.

Ja, i maj blev jeg jo 60 år og det blev jo en stor dag, langt over hvad jeg havde ventet. Ikke alene hvad børnene glædede mig med, men søskende, familie og venner (og gamle mennesker kom cyklende og ????????? med blomster og gaver) i flere dage, men især mest d. 15, Men 3 uger efter blev jeg dårlig af den sædvanlige underlivssænkning og måtte til ekstra undersøgelse pinselørdag og derefter på sygehuset til operation tirsdag efter (indlæggelsen) Foruden det sædvanlige blev der ordnet et par ekstra meget nødvendige ting, og det var ellers strengt at komme igennem. Og endda fik jeg lov at komme hjem igen efter 5½ uges forløb. Det var jo også en nåde og jeg mødte megen kærlighed og flere gange ligefrem mærkede forbønnens magt. Ja må Gud få sin vej med os, at hans store nåde og kærlighed må drage os nærmere til ham.

Nu går det så i den gamle gænge herhjemme – Vi har haft den oplevelse at være sammen i Jylland nogle dage med min mands 9 søskende, deraf en fra England og én fra Norge. Det er først 3die gang i snart 30 år, at vi har haft en ferietur sammen derovre.

”Nu er høsten inde – tid at knipper binde” (som Oluf Rye sang) ja Danmark får en god middelhøst, og det er jo det vigtigste, men biavlerne får en ringe honninghøst på fjerde sommer. Vi havde børnene fra Tølløse og København herhjemme i går, sammen med dem her i byen. Evald og Lily havde lige været hjemme. Jeg kom til at tænke på det vers i Ps.126 hvor der står ”om den glæde når vi engang må hjembære vore kornneg.” - om børnene også må nå at bæres hjem.

Nu være i alle kærlig hilset. Tak for alle jeres gode interessante breve.

Jens og Valborg

---

side 414

Slagelse 9/9 1946

Kære alle.

Det behøver ikke at vedtages, at det skal være obligatorisk at begynde brevene med en tak for hvad der er skrevet i bogen siden man havde den sidst, for man kan simpelt hen ikke lade være med at skrive: Tak alle sammen

Se det kommer lige af sig selv, men hvor kommer resten fra?

Jeg har ikke noget særligt denne gang, så det bliver ikke ret stort bidrag fra Slagelse. Soldaterne her fra garnisonen er på vagt ved Danmarks sydgrænse, de rykkede derned midt i juli og kommer hjem midt i oktober og skal hjemsendes. Hvis man nu slev var med dernede, kunne der nok blive mere stof til noget skriveri, men jeg er slet ikke ked af at gå og passe mit lille depot herhjemme. Her ligger for tiden 3-400 rekrutter fra Vordingborg så har man dem og skaffe tøj og støvlesåler til, samtidig skal der skrives nok sammen til iklædning af 470 rekrutter, der møder her midt i november, så det er ikke vanskeligt at få tiden til at gå – tværtimod.

Mange tak for alle lykønskningerne med hæderstegnet og for de mange gode ønsker for Olga.

Desværre har hendes galdestensanfald i sommer været for mange og for strenge. Hvis vi siger gennemsnitligt eet om måneden, siger vi ikke for meget, og hun har sjældent helt ro på det slemme

sted. Tines råd om citronsaft har vi brugt i flere måneder, og det er næsten det, der hjælper bedst, og så at vi holder os i ro, at Olga ikke bliver for træt, men får et godt hvil midt på dagen (og ofte også på andre tider af dagen), at hun ikke får sindsbevægelser, der kom f. eks. engang i sommer to af hendes søskende på et uventet besøg, de kunne kun være her ganske få timer, der skulle i en fart laves lidt mad til dem, men inde den blev færdig, havde hun et voldsomt anfald og måtte have en kraftig indsprøjtning. -

Hjertelig til lykke på Lammefjorden og vore bedste ønsker for jer alle 5 i fremtiden. Jeg glæder mig til at kunne en tur hjem og se jeres lille Mogens, Olga har jo været på besøg efter at I har fået ham hjem, og hun siger, at det er sådan en dejlig dreng.

Også dig Valborg sender vi en hjertelig lykønskning. Det har været en streng tid for dig med sygdom og operation, men tillykke med at det er overstået, nu håber vi, at det har hjulpet for stedse. Gennem brevene bringes en tak til Valborg, fordi hun opfrisker minderne fra barndomsegnen. Også jeg siger tak for det Valborg. Bay kalder det "romantik". Ja, - det er vistnok rigtigt, og det er et bevis på, at vi er gamle . Også Lars og jeg, der ellers efter Tines brev endnu er unge, fordi vi ikke er fyldt 60, for for dem, der virkelig er unge, er begrebet "romantik" vistnok temmelig ukendt, noget der hører en fjern fortid til. Jeg må dog vist skynde mig at tilføje, at selv om Kars og jeg er gamle nok til at fatte og forstå det romantiske, så er vi virkelig unge, og det vil vi ganske sikkert føle os i mange år endnu. I dag er det 30 år siden jeg blev udnævnt til sergent, men den tid er gået hurtigt om ikke helt umærkeligt. - Lars bruger Vendingen " det var jo vores lille verden". Det er ikke helt rigtigt, for dengang syntes vi, det var en stor verden, og at hjertegræs var noget af det smukkeste, der fandtes ikke mindst når det i tørret tilstand stod i mors blå vase i den pæne stue. Senere, når vi kom hjem og så med de voksnes øjne, gik det først op for os, at det kun var en lille verden, og at hjertegræs - ja, når jeg nu en sjælden gang ser hjertegræs, så bevirker det straks, at tankerne går tilbage til dengang, og sådan tror jeg, at det vil blive alle dage for mit vedkommende, og det gør godt at tænke tilbage.

Lev vel alle sammen.

Kærlig hilsen fra Olga og Sophus.

Side 418

St Granløse 30 september

Kære alle sammen!

Tak for alle de dejlige breve. Og det er ikke alene mens de læses, vi nyder at besøge jer, men det sætter vore tanker i bevægelse, så vi synes vi er sammen med jer, måske nemmes ikke afstanden er så stor, som farbror Hans skriver. Tusinde tak kære svoger og svigerinde for besøget sommer, vi syntes blot at tiden gik så hurtigt. Mon farbror Frederik er i Jylland nu, og så mange tak for det gode tilbud både tante Ellen og faster Marie. Til tider tænker jeg mon du nogen sinde kommer til Jylland mere, jeg har i de sidste 2 – 3 måneder gået og ikke været rask, så tog jeg til lægen og han sagde det var mit hjerte det var galt med, jeg skulle holde mig i ro, nu har jeg været ude og bleven røntgenfotograferet hos overlægen på sygehuset, men jeg har det meget bedre, nu skulle jeg høre i morgen. Så mange tak i 4 i Fårevejle for den dejlige fest, sådan en lever man længe på, vi har lige fået en hilsen fra jer, denne gang kunne jeg godt skrive mere, men jeg må heller slutte. Alle vores elskelige børn har det godt, Ella har vi fået gift dem 21 juli og de bor i Holbæk. Inger og Poul fra Herlev var en lille smut hjemme i søndags. Jam det var dejligt at se dem, Nina har også lige været hjemme, også dem fra Vordingborg. Christian og Ida kommer lørdag og søndag.

Kærlig hilsen til alle.

Peter og Nico

Tak for alle brevene siden sidst. Og da jeg bliver opfordret til at fortælle noget mere om min omflakkende barndomstid skal jeg nu forsøge at ransage min hukommelse.

Min erindring om Lærerinden Kirstine, som boede i Ørbækskilde fra skolen blev oprettet, tog sin begyndelse vistnok i 1886, da jeg som 7 årig begyndte at gå der. Skolen blev vel nok ophævet da vi i 1888 eller 90 rejste til København. Da jeg den første skoledag kom hjem fra lærerinden, blev jeg spurgt om, hvad jeg synes om at gå i skole, jeg kom netop igennem den lange gang i ”mejeriet”, kunne jeg kun sige, at det var meget morsomt, vi havde fået historier hele dagen. Nå det blev nu ikke sådan hver dag, vi måtte også regne og skrive på tavle. Det var ellers ikke altid Kirstine var stået op når vi kom, og jeg erindrer endnu det lange mørke hår som hun gerne redte i første time. En gang var vi bedt om at sidde stille og passe vore ting, og det havde jeg vel ikke opfattet sådan helt bogstaveligt, jeg havde i hvert fald noget at meddele min sidemand, og mærkede ikke at Kirstine kom igennem lokalet, før jeg fik en knaldende lussing, som jeg aldrig tror er blevet overtruffet i hele mit lange liv, i hvert fald gjorde den uudsletteligt indtryk på mig. Et par af mine skolekammerater husker jeg særlig godt. Peter Sørensen Peter i Veddinge, han har fædrenegården nu. Peter husker jeg særlig fordi han af og til kom tudende i skole med lang næse og blåfrosne hænder. Ligeledes husker jeg Niels Rasmussens Frederik, han var sommetider uartig og slog med sten han ramte mig en gang så også af den grund husker jeg ham særlig godt. Så var der mine specielle legekammerater Jens Eriksens Karl og Mads P Madsens Hermand. Dem besøgte jeg begge to for at lege med dem. Hermand og Karls søster Luise, (som jeg ellers fik skyld for af hendes brødre at være kæreste med) blev siden mand og kone og fik Jens Eriksens gård, men det gik ned ad bakke for dem, og tilsidst var der næsten ikke stråtag på gården.

Hermand traf jeg forleden som arbejdsmand ude på Fårevejlegård. Karl og jeg taler ofte sammen. En gang jeg var nede at lege med Karl var brødrene Laurits og Peter særlig slemme til at drille mig med Luise (hun var nu også en sød lille pige) blev jeg så fornærmet at jeg løb hjem og glemte både strømper og træsko. Så måtte jeg ned og hente dem næste dag.

Nogle af de karle og andre personer mor skriver om i sit brev til far, husker jeg dunkelt: Erland, marskandiseren (Hans Andersen, Asnæs, lige død 93 år gammel), mølleren i Hørve. Teglbrænder Klaus og faster Hanne som jeg var med hjemme på Refsnæs. Ligeledes husker jeg gdj Lars Andersen i Vejlbj, der var jeg med flere gange.

Ja, jeg forstår også på mors brev at hun har haft nok om ørerne og meget at tænke på. Da vi rejste til København kom forvalter Jeppe Bennedsen på at bo på Risegård. Jeg var en dag næppe faldet rigtig til i København før det blev besluttet at jeg skulle til Samsø at gå i skole hos onkel Andersen i Besser. Han havde oprettet en slags realskole ved siden af kommuneskolen og havde nogle kostelever af hvilke jeg blev den ene. Her gik jeg i skole i to år og det er forresten de eneste skoleår, hvor jeg rigtig fulgte med og lærte noget. Jeg interesserede mig for fysik og engelsk og særlig for tegning. De andre fag gik det så som så med. Hos onkel Andersen som egentlig var en hyggelig og rar mand havde jeg det meget godt. Der var ingen kone, idet tante var død for mange år siden, men der var to voksne døtre hjemme af hvilke den ene var lærerinde. Den yngste af døtrene, Albertine, førte hus, havde et temmelig kolerisk temperament, men der var altså ingen ”mor” i det hjem. Jeg skrev vist ret ofte hjem og fik selvfølgelig mange breve fra hjemmet i København. Jeg besøgte ofte bedstemor i Ballen (Samsø) og tilbragte hele søndagen i onkel Qvists hjem, hvorfra jeg har mange gode minder, men jeg havde ingen jævnaldrende og gode kammerater. Der er dog en ting som jeg her vil nævne og som har kastet skygger ind i hele mit liv og fantasiverden, og det er alle disse hørte eller opdigtede erotisk prægede historier som sådanne kostskoledrenge kan ligge og fortælle hinanden oppe på soveværelset, jo en enkelt af dem, den største, havde endogså homoseksuelle tilbøjeligheder, og sådanne tanker skal en dreng fra et rent og godt hjem fyldes af og slås med et helt liv. Men sådan er verden vel allevegne, får man det ikke på den ene måde får man vel sine ungdomskampe på en anden måde. Efter at jeg havde været på Samsø et par år kom jeg hjem til København og her var far og mor imidlertid kommet i forbindelse med Frelsens Hær, og så snart jeg havde været med der, var jeg straks med på, at det var noget for mig. Efter at have været med første gang erklærede jeg, at når jeg blev stor ville jeg i F.H. og være med på platformen. Mor lod mig

skrive det ned og jeg har for ikke så længe siden set seddelen det var skrevet på. Nu kom jeg så til at gå i skole på H.C.Ørstedesvej i Gregersens skole, men samtidig gik jeg til musikøvelser i F.H. og da jeg kunne begynde og passe min stemme (althornet) kom omsider kravet om at rejse med Danmark rundt som stabsmusikant. Da var jeg knapt 12 år, og siden blev det aldrig til noget rigtigt med at gå i skole mere. Det er nok derfor jeg skriver så dårligt.

Ja nu tror jeg ikke jeg vil skrive mere denne gang. Næste gang kan jeg så fortsætte hvor jeg slap. Til sidst hjertelig hilsen til jer alle.

Karen og Bay.

Side 426

Willemoesgade 14 st.

25-10-46

Kære alle sammen!

Morbror Frederik er altid så flink til at sende mig besked hver gang, vandrebogen er kommen, og det er med glæde, at jeg tager ind og -bogstavelig talt sluger den. Jeg har altid været glad for at læse den, det er vældig interessant at høre om hvordan vore forældre og deres søskende har haft det som børn; jeg kan huske, at noget af det bedste vi børn, det var i mørkningen at få far eller mor til at fortælle lidt fra deres barndom, så var vi lutter øre.

Det var blot en lille hilsen med tak for de mange interessante breve fra Ruth

Tak, Ruth for din interesse for dine forældres gamle minder. - Din far.

Side 427

Willemoesgade 14 st. den 3. novb 1946

Kære alle !

Ja, så er der igen gået ½ år. Sommeren er forbi, og vi er langt henne på efteråret, og kan snart vente vinteren. Nu er det jo årets mørkeste tid, hvor det næsten er mere nat, end det er dag, men allerede om to måneder begynder dagene jo så snart at længes ” og vi går igen fremad mod den lyse tid”. Som mine søskende i hvert fald ved, har jeg i sommer været i Jylland, jeg har været der i 5 mdr for år tilbage, kunne jeg ikke tænke mig at jeg skulle nå at komme til at holde så lang ferie, men når man ikke mere har noget at virke med, eller har helbred til at virke, så betyder tiden jo ikke så meget. Mit ophold derovre var delt mellem Tirslund og Vamdrup, og det var to gode hjem at være feriegæst i. Søster Marie i Tirslund og tante Ellen i Vamdrup gjorde så meget for at jeg skulle befinde mig godt, at jeg befandt mig særdeles godt begge steder. Mine niecer og nevøer i Tirslund havde jeg ikke set i flere år, nu fik jeg lært dem at kende igen, og det var jeg meget glad for. Jeg havde ikke været i Vamdrup siden 1928, og havde aldrig set møbelfabrikken, det glædede mig at se den ret store virksomhed, som Ellen og Lars i løbet af fem år har oparbejdet, så de nu har kunder over en stor del af landet, men jeg blev klar over, at det de der har nået, er de ikke kommet sovende til, men har særlig i de første år slidt hårdt for, og stadig slider de godt begge to, Bror Lars på fabrikken og Ellen på kontoret, og foruden det, passer hun sit store hus. Jeg har også en nevø der, Ellen og Lars' søn Erik, en stor kraftig dreng, som slider godt i sin skole, han er jo kun 12 år, men allerede nu viser hans væsen og karakter, at han vil blive en af Danmarks gode sønner. Når Lars kærte ud for at besøge sine kunder, kørte jeg nogle gange med ham, og kunne have fået mange flere køreture, men mit helbred var ikke altid så jeg kunne, men jeg nåede at få set en del af Jylland. Når jeg var i Tirslund kørte onkel Viggo også en del ud så jeg fik også set meget af Sønderjylland. På den sidste tur vi kørte, mens jeg var der, var vi helt nede ved grænsen, den dag så jeg meget, men vi kørte også cirka 150 km. - - (men den svandt, den dejlig sommer).

I dag er det et år siden vi var samlet til den store fødselsdag i Granløse. En dag vi alle med glæde tænker tilbage på, men et år er gået, og i dag holder vi igen fødselsdag, men sikkert inder mere stille

former, særlig da du kære tante Nico ikke er helt rask; jeg er sikker på, at der fra os alle i dag sendes jer mange venlige tanker, men ønsker og bøn om, at du kære tante Nico, snart må genvinde dit helbred. - Bay. Dine erindringer fra din første barndom som du fortæller om i sidste brev, er jo noget nyt for mig, jeg kendte dig jo ikke dengang, men derfor har det alligevel interesseret mig at læse det. Men der er noget jeg ikke er klar over, det er, om i flyttede fra Ørbækskilde til København, eller om det var fra Risegård, eller Frederikkesminde. Mens jeg var der, (det var fra 1892 til 1896), Det første jeg husker om dig, var, da du kom med Frelsens Hær store musikkorps og i stod på platformen og blæste i hornene, så ruderne i salen klirrede. Når i kom var jeg kusk for jer, jeg hentede jer i Charabanc, enten var det ved Mørkøv, eller Jyderup, og når i rejste kærte jeg jer til stationen, det var jeg meget stolt af. Jeg husker der var en løjtnant Michelsen med, han var en meget livlig ung mand, men han ville altid gøre nar af den lille kusk, og gav mig øgenavne, hvad jeg var meget fornærmet over. -

Ja det var den gang, men årene er gået og nu er vi to, som jo er lige gamle, kommet lidt højt op i årene. Men jeg syntes det er så godt at vi her i bogen kan udveksle minder fra barndommen. - Så siger jeg tak for alle de gode breve og en hjertelig hilsen til jer alle.
Fra Frederik.

i søndags havde vi basar i Riis til fordel for Red Barnet. Den gav 5000 Kroner. Forrige indsamling gav 3000, og så var der politiets indsamling som også gav godt. Der er da offervilje i sognet i denne nødens tid. - Helga.

Side 431

Faarevejle 20-11-46

Kære Allesammen!

Tak for alle hilsener, oplevelser og beskrivelser. Det er som man har været en lille rundtur i de mange forskellige hjem, når man er færdig med brevene. Ja, Gud er god mod os alle. Vi har meget at sige tak for.

Af barneminder husker jeg også de dejlige forglemmigejer i den smalle grøft. Hjertegræsset og fru Ane Olsens blå vase. Jeg stod i søndags oppe i Riis og så henad den vej. Hans Olsen var med, vi talte om at vejen er som dengang, men smedjen er væk, ligeledes den gamle brønd, hvor spanen blev sat i en lang kæde, som raslede ned efter vand. Kildehuset. Fars og mors første hjem, hvor Bay og jeg blev født, og hvor vi begyndte at gå i skole.

Mon ikke de ældste af jer andre søskende husker Kirstine. Før hun blev lærerinde var hun i huset hos sognefoged Mads Madsen. Som sagt, hun kunne ikke blive færdig. Men jeg tror vi holdt meget af hende. Vi piger måtte hjælpe hende lidt og fik undertiden en honningmad for det. En gang skulle hun op hos M.P.Madsen i Kaarup??? til høstgilde. Da var hun klædt på i god tid, men syntes så at hun var træt, og satte sig på kanten af sin seng. Hun må jo så have fået et tilbagefald. Da hun vågnede var hendes ur gået i stå. Hun kunne høre dem inde hos Niels Rasmussens, som dengang boede der, og gik ind for at høre hvad kl. var. Den var 6, om morgenen, og tid at N.R skulle på arbejde. - Det var vel nok trist for hende. -

Hun var også dygtig til håndarbejde. I husker måske skovfogdens Hanne, senere Fru Andersen, Stubberup, hun gik den lange vej og broderede en sofapude. Den blev ikke færdig til lærerinden rejste, hvorfor hun tog den med og skulle sende den. Jeg har hørt at den blev sendt da Kirstien var død. En familie hun kendte på Fyn besøgte hun efter at hun var rejst fra os. De mente hun blev der en kort tid, men det blev til ½ år. - Et andet lille minde fra skolen der: En dag det regnede godt gik Bay frem og tilbage uden for vinduet. Vi skulle se at han ikke var bange for regnvejr. Vores far havde omdigtet en sang. I husker nok: " se Norges blomsterdal med omkvæd: Ja, lystelig det er i nord, blandt fjæld og li og fjord". I sange stod: " lidt regn gør Bays småblomster godt, men selv han skyer vådt, det er hans natur." Tralalala! Og deraf far og mor ler og mange andre fler, ja, lysteligt det er i nord, især på Risegård.

Nå, lige lysteligt var der jo ikke altid. Men det er en helt anden historie. Men hvor har vi tit leget og

moret os ude omkring. Og oppe ved det gamle teglværk hvor vi legede skjul inde i laderne, hvor stenene stod til tørre på de lange hylder. Og vi gik oven på den store ovn, og kiggede ind i det rødglødende bål, hvor Claus, Kristen Hansen og Rasmus Jensen fyldte masser af kul ind. Det var tit strengt arbejde og spændende mod slutningen- De gode travle mænd var trætte, svedige, sorte og forvågede?? da de var færdige. Nu har de nok bedre hjælpemidler på teglværkerne. Claus, en af vore første teglbrændere fra Ærø, han kunne godt lide mig da jeg var lille. Han sagde jeg skulle komme hen til ham. Så skulle jeg få svesker. Men hvad gav han mig? En skrå og så lo han. Vor kære Sidse R. Jensen skal også mindes. Hvor var hun altid god, venlig og hjælpsom mod os børn. Hun havde selv mange og var ikke så stærk. Nå nu synes I vel nok jeg har rullet mig godt op denne gang. Så må I nøjes med en kærlig hilsen til hele familien fra Helga.

Tine, kan du huske du fik vist også en skrå i stedet for svesker?

Side 438

Hellerup 2. december

Allerførst tak til jer alle for de både interessante og hyggelige breve både dem med minderne fra barndomsdagene og nyt fra alle jeres hjem, og jert daglige virke.

Jeg håber at Tine næste gang hun kommer på disse kanter, da ikke går vor dør forbi. Den lærerinde Tine skriver om og kalder Kirstine, husker jeg intet om, men blomsterne ved kilden erindrer jeg godt, også Peter Jørgensen husker jeg, han var så dygtig til at grave grøfter ude på lammefjorden. Søren Bays hukommelse går længere tilbage end min. Men jeg var også 11 år, da vi flyttede fra Veddinge bakker til Risegård. ER der ingen der kan fortælle nogle juleminder fra dengang vi var små ? Julen i hjemmet i bakkerne erindrer jeg ikke så meget om, kun at mor bagte dejlige klejner ig æbleskiver. Men søndagsskolen og julefesten i Bjærgene?? missionshus mindes jeg godt. Det var jo en lang tur at trave for os børn, men vi løb den gerne. Der var jo ikke så mange oplevelser for os børn, derfor stod juletræet derude i en særlig glans. Der var forud gjort et stort arbejde af de voksne, for at gøre det festligt for os og juletræet var smukt pyntet og bagefter blev der serveret chokolade og hvert barn fik dejlige nyttige gaver som strømper, vanter, halstørklæder, muffediser og lignende, alt sammen hjemmestrikket. Ja, det var festlige aftener og sent blev det, før vi nåede Veddinge bakker, men så sov vi jo også længe næste dag.

Og juleaftenerne på Risegård var også hyggelige og festlige, og så juletræerne i skolen på Frederikkesminde, hvor frøken Markussen residerede. Møn ikke der er nogen der kan fortælle om disse.

Det glæder os at høre godt nyt fra Fårevejle. Jeg kan sådan i tankerne se Karen og Hans som bedstemor og bedstefar. Ja, det er dejligt med de børnebørn. Vi er glade for vore to. Inger og Pouls Ole ser vi jo ret jævnlige, men Johannes og Esters lille pige har jo lidt langt fra Silkeborg hertil, men de har dog besøgt os 2 gange i dette år. Sidste gang i august måned, hvor de var her en ugestid sammen med Esters forældre ig vi havde nogle gode dage sammen.

Tak for beretningen om jubilæet i Slagelse, men det har jeg vist skrevet om sidste gang. Det er strengt for Olga, med den megen sygdom, kan en operation ikke hjælpe ? Vi to gamle var i sommer, først en tur på Refsnæs hos Ruth og Erling nogle dage. Derefter rejste vi til Silkeborg og var nogle dage. Sluttede så ferien af med et par dage i Århus, hvorfra vi foretog udflugter blandt andet til en af Danmarks snurrigste købstæder, Ebeltoft, den ser ud som for flere hundrede år siden, med toppede brosten og snævre gader.

I familien er der intet særligt sket, Agnes som jeg skrev om i sidste brev, går endnu med ikke helt raske ben, men det går dog fremad, men der skal jo tid og tålmodighed til. Hun har dog nu en ?? plads som assistent ved røntgenafdelingen på Århus Amtssygehus, og hun får en helt pæn løn. Hun har jo i sin tid lært sygeplejen der. Vi venter hende en tur hjem til julen. Ruth Bay fra Tirslund, som vi i det sidste års tid ofte har haft besøg af, ser vi ikke så meget nu, da hun nu har plads i et af de samvirkende menighedsplejers hjem for kroniks syge, men det ligger i Tårnby på Amager, så det er

jo en lang vej herud. Vi har nylig haft besøg af bror Lars fra Vamdrup, det var helt hyggeligt at have ham her. Og vi to gamle, som nu er alene igen, men får tit besøg af Lis. Inger og Poul og Ole, ser vi jo også ofte, ligesom Dan og hans kone. Men vi er begge raske, og tiden løber hurtigt for os. Tirslunderne har anmeldt deres besøg til min 66 årige fødselsdag, og det glæder vi os til, og er der andre der har lyst? Så kom 3-1- 47.

Vi ønsker Tine og hendes en glædelig jul, de andre når bogen jo ikke før næste år.
Kærlig hilsen og tak til jer alle fra Dora og Carl.

Side 442

Margrethevej 15 a den 10-12-46.

Kære unge, ældre og små søskende. Det har jeg vel lov til at kalde jer alle ? Vi er jo dog af samme store familie. . I går fik jeg vandrebogen, og inden jeg sluttede dagen havde jeg naturligvis også læst alle brevene, siden sidst den var her. Tak for dem alle, og specielt tak for de gode ønsker oms en god jul for mig og mine, Carl Olsen og din hustru. Det var rart du noterede datoen fro din fødselsdag, så kan jeg måske huske at sende en hilsen til jer. Om julehøjtiden i vore hjem som børn, er der jo sikkert en masse at fortælle og fra de år hvor vi boede i Frederikkesminde især, thi far gjorde jo meget for os alle, og vi store børn klippede, klistrede og lavede det hele til juletræerne i mange aftener forinden, når vi sad omkring det store skolebord i skolestuen. Såvidt jeg husker fik vi kaffe, og der var tid og lejlighed nok til munter passiar hele aftenen, men nu vil jeg ikke fortælle mere for at andre af jer også kan få lejlighed til at komme med gode minder om den tid.

Som i måske dog ved er julen ikke helt det samme for os nu, da vi ikke mener det var i december, Jesus blev født, men snarere i oktober. Derfor kan vi dog godt glæde os i årets mørkeste tid ved mindet om vor frelsers fødsel, sammen med alle som elsker ham og værdsætter den store kærlighed som Gud beviste os faldne mennesker, ved at give os sønnen, men vi koncentrerer os alligevel nu mere om hvad der er sket og skal ske ved hans anden nærværelse. Nu da han har begyndt sin regering og hersker iblandt sine fjender. - Jeg tænker at i nu rynker lidt på næsen og tænker, ”hun kan nu ikke lade være med at bebyrde os med sine særmeninger”. Og jeg vil ærligt sige, nej, det kan jeg ikke og skal heller ikke, fordi det er en nødvendighed for mig at være med i det vidne og oplysningsarbejde som i disse år gøres af ”Jehovas Vidner”. Og som så mange tror er rent forkert. Den tid skal nok komme, da alle skal få at se, at det var berettiget. Men så ikke mere herom denne gang.

Jeg har nylig haft Søster Helgas besøg i 2-3 dage, det er første gang, hun har givet sig så ”god tid og bliver forhåbentlig ikke sidste.

Til dig Lars vil jeg sige, at vi vist alle tilgiver dig – for denne ene gang- med at glemme vandrebogen – tænk – over en hel måned!!! - Og Frederik som især går og længes sådan efter den, Men det kunne måske også være sket for en anden én. Tak for hilsenen Ruth det glæder mig at du så ofte sender et lille bidrag også. Nu venter jeg Esther hjem til min fødselsdag, den 18 dns (men det er sandt du får jo ikke bogen at se før længe, længe efter, men vi har jo jævnlige kontakt med hinanden). Du hører nok særligt ofte fra og om hvad der foregår alle vegne i vore forskellige hjem gennem Esther, alle dine søskende. Kusiner og igennem hvor du kommer i dine ferier og på fridagene. *Kærlig hilsen Ruth.(indsat)*

Der var lige nu brev fra David i Ålborg, De har en sød lille dreng, og har det godt alle 3. For tiden er Lydia oppe hos hendes bror David, da hans kone ikke er så rask. Hun får en kur oppe hos Dr. Nolfi i Humlebæk, som vi håber vil være godt for hende. Til nytår søger Lydia noget andet. En mere selvstændig beskæftigelse om det kan lykkes for hende, det håber jeg.

20-12. Det er i dag sidste frist at få pakken med posten inden jul og jeg må derfor se at få bogen sendt til Fårevejle så du Hans kan få glæde af alle brevene i julen. Samtidig vil jeg også ønske jer alle i hjemmet hjertelig tillykke med den lille dreng, så jeg rigtig kan tænke mig bliver en solstråle i hjemmene hos jer. Når jeg igen besøger søster Helga vil jeg prøve at få tid til besøge jer og se ham. Vi har så godt af at have småbørn om os. Og jeg tror det var noget af de samme følelser der besjælede Jesus, da han tog dem i sin favn – og velsignede dem. Og julen er børnenes fest. Det tænker alle især på at glæde dem og derfor bliver det noget i retning af paradisminder for børnene. Når verden ellers er så svær og mørk for så mange børn, det meste af årets dage. Igen kom jeg til at

tænke på dem første jul jeg mindes. Det var på Risegård, jeg var nok en sådan 4-5 år. I den blå stue når vi samlede og over bordet hængte et skib med grønt flag og takken som nok i særdeleshed har været sendt til moder fra Samsø. Skibet blev nemlig kaldt "fregatten fra Samsø". Husker i ikke også den Helga og Bay. Et år senere vistnok så jeg det første pyntede juletræ. Det var henne på fattiggården og blev vist holdt for sognets børn. Vi fik da også godter, men desuden en lille ting. Jeg husker jeg fik et lille chartol i træ, det var nok i størrelse som en tændstiksæske, men jeg var meget glad for det og gemte det ligesom min første dukke, som Marie Thim forærede mig, lige til jeg selv fik småpiger. Har vist aldrig fået andre end denne ene.

Tak for at vi måtte se tvillingerne fra Vordingborg, Nico og Peter de er søde, men er jo nu vel ved at kunne gå? Esther og Lydia sender hilsen til jer alle. Tiden løber så hurtigt når vi er samlede jeg havde ellers bedt dem om selv at skrive lidt i bogen. Vedlægger nogle småfoto. Lad os imellem se nogle forskellige rundt om fra af jer og børnene. -

Kære Bay. Tak for dit brev og livserindringer. Der er meget jeg ikke har vidst om før. Det har nu slet ikke været nogen let barndom med alle de omskiftelser, men hver har vel haft set, så vel alligevel fik sin gavnlige opdragelse på os. Meningen var i hvert fald at det skulle tjene os til gode. Mor ville jo gerne at du skulle have været præst og det var der jo ikke råd til. Men far skal have sagt, at det jo også gaves andre veje dertil, end at skulle studere i de mange år. - Men nu mange kærlige hilsener til hver især fra Tine.

Side 448

Fårevejle den 7-1-1947

Kære alle sammen

Så er det atter tid at vandrebogen skal afsted igen, og vi siger tak, fordi vi atter fik lov at læse de mange gode og interessante breve, med de gamle fælles minder fra vores barndom. Broder Kristian skriver om de dejlige juletræsfester vi havde som børn, både i bjærgene og på Risegård, ja jeg husker endnu med hvilken spænding vi ventede indtil der blev lukket op indtil juletræet. Men nu kunne jeg have lyst til at fortælle et lille minde fra en udflugt søndagsskolen i Riis havde en sommer til Høve skov, det var jo en dag vi børn glædede os meget til. Vi skulle køre med 3 vogne og 2 spænd heste, den ene vogn var tingvalla, der kunne jo være mange på den, også 2 lidt mindre vogne, den ene bundet bag efter den anden. Det var et dejligt vejr, og vi kom ned i skoven og havde fået spændt fra, så pludselig kommer opsynsmanden (og han var vred) og forlangte at vi skulle være ude af skoven inden én time, for vi havde ikke forud fået tilladelse til at komme. Sagen var nemlig den, at Riisegård havde bedt landposten om at spørge om vi måtte komme, og det havde han glemt. Og da opsynsmanden stadig holdt på at vi skulle ud, gik der bud til skovfogden ved Jyderup skov og ham kom så selv derud, og da han havde talt lidt med Riisegård, så måtte i 3 søskende til at spille og synge for ham, og så var der ingen der mer forlangte at vi skulle kære hjem igen før aftenen. Vi havde en dejlig dag.

Herhjemmer går alt ved det gamle, vi har det godt alle, lille Mogens er nu 8 måneder, han er så rask og vokser godt.

Så vil jeg slutte med at ønske dig kære søster rigtig hjertelig til lykke på din fødselsdag, med ønsket om alt godt for dig og dine i det nye år. Jeg håber at bogen når dig på din dag.

Med kærlig hilsenen

Karen og Hans Olsen

---

side 450

Den 15 Januar 1947. Min mors 100 års fødselsdag.

Kære bror og søstre, svogre og svigerinder!

Ja, så er det altså vores tur igen til at skrive, og for sidste gang i denne bog. Da den går herfra til Vamdrup, og der ingen længere ferie er lige for hånden, er der vel ingen fare for, svoger Lars, at du glemmer bogen denne gang? Ja, Jam vi er jo alle kun mennesker, det kan måske en anden gang passere en af os andre.

Mon du Valborg i dag er med Bay og Helga og far i Vallekilde og på Risegård fro at nedlægge

kranse på mors grav og ved mindestenen. Som søn og formand for stiftelsen burde jeg jo være med der, men det er i disse dage en forrygende snestorm og umuligt at begive sig ud på en længere rejse. Men mine tanker er i dag hos jer i mindet om mor.

Kære Sophus og Olga! Tak for grønkålen og de tynde pandekager den 2. januar. Det smagte godt og vi kom godt til hovedstaden den dag og hjem igen den sjette. Din søster siger sommetider til mig, at jeg ikke må anmelde vore små hastige besøg på gennemfarten, men når jeg nu læser i jeres sidste brev, hvordan det kan gå Olga, når hun uventet får besøg af travle slægtninge, så skal jeg nok huske at råbe varsko i tide, når vi kommer farende som et lille forsinket lyn. Det var morsomt at hilse på jeres lille barnebarn. Der er vel nok en kær unge. Ja, de er søde i den alder.

Og så fortæller du Sophus og enkelte andre med om din mors blå vase. Ak ja! Den dejlige vase arvede hendes eneste datter og den var i mange år måske de kæreste minde vi havde her i vort hjem om min svigermor. Ofte stod den fremme med blomster i, men en gang, da den stod gemt i det store chartols øverste rum. Skulle jeg flytte møblet ud ved en hovedrengøring og da, o skræk fik møblet overbalance og væltede forover med et mægtigt brag, og bl. a. gik den blå vase al kødets gang til stor sorg for bindeleddene mellem de to søskendeflokke som er samlet her. Jeg satte stumperne fast i kit omkring en anden vase, men det car og blev dog kun - ”ersatz”.

Tak også til Peter og Nico for vort lille hyggelige besøg ude hos jer. Det var dejligt at se, hvor kornet stod smukt oppe i sandgraven og hvorledes Evald nu kan løse sin far af på selvbinderen. Det var også morsomt for os bagefter at besøge Inger og Poul i Ørumgård og se, hvor de to og den lille Ole og den gamle ford slider i det dagen lang men alligevel har tid til at have fremmede en sommeraften.

Tak Bay for de interessante brevoplysninger om din barndom og de personer, der er omstalt i de breve fra mor til far, som jeg er i besiddelse af. Jeg kan nu regne ud, at de dagbogsoptegnelser fra mors hånd, som jeg sendte med rundt i sidste omgang og nu efter løfte har skrevet ind på de reserverede sider her i bogen, netop stammer fra tiden lige før jeg selv blev født, så det er jo ikke underligt, at jeg intet kan huske fra den tid. Mads P Madsens Hermann kan jeg dog godt huske fra min drengetid, men jeg har ikke vidst, hvordan det senere er gået ham. Jeg må ellers sige, at du er faldet temmelig godt ud i betragtning af, at du kun har gået ordentligt i skole i et par år, men onkel Andersen var også, såvidt jeg ved, en dygtig lærer, og du har åbenbart heller ikke været noget helt fæ. - Det er forresten mærkeligt, at vi begge to har grumme erotiske minder netop fra Samsø. Jeg har aldrig kunnet glemme en modbydelig svinsk vise, som jeg som 13 års dreng lærte af Morten Henrik Sørensens voksne søn i Alstrup på Samsø, da jeg tjente der en sommer. Den forgiftede min første ungdom.

Svoger Frederik spørger i sit brev, om vi flyttede fra Ørbækskilde eller fra Risegård til København. Det var fra Risegård. Bay og Helga er født i Ørbækskilde, jeg husker, at vi andre 3 som børn for morskabs skyld pralede lidt af, at vi var gårdmandsbørn, mens de to kun var husmandsbørn. Jeg var, så vidt jeg ved, et par år, da vi flyttede til København, hvorfra jeg har mange barndoms minder, og fem år, da vi kom tilbage og ”Frederikkesminde” blev bygget.

Og så er der Helgas brev. Hun har vel nok rullet sig ud denne gang, det ligefrem vælter ud fra hendes pen af barndoms minder. Ja, Helga ! Du kan tro, jeg husker også smedens gamle brønd af dyrekøbt erfaring. Engang, da jeg akkurat kunne nå at kigge ned i det ”svimlende” dyb og også nå at dreje på svinget, ville jeg vise, at jeg var stor nok til at trække en spand vand op. Jeg fik den også op til kanten, men da jeg naturligvis ikke kunne løfte den på over kanten samtidig med, at jeg holdt på svinget, måtte jeg slippe begge dele med det resultat, at svinget røg tilbage og slog mig i hovedet. Så sol og måne og mængde velfortjente stjerner dansede for mine øjne.

Claus teglbrænder mindes jeg ikke klart, derimod Kristen Hansen og hans lille smilende kone, Karen, som jeg senere besøgte, da hun som enke boede i Gørlev. Ja, mor Sidse fortjener at mindes her, hvor var hun god og kærlig mod os børn. Den børneflokk burde egentligt have et kapitel for sig selv her i bogen, thi den hører også med til vor barndom, den lille Anna, der døde, den muntre Elna, var det ikke hende, der holdt så meget af at spise jord og af lægen omsider blev ordineret en spand sand om dagen, altså en lille legetøjsspand forstår sig. Og Emma, som jeg altid sloges med om no.1 pladsen i frk. Marcussens skole. Hun og så Niels Olsens Marie var vel nok de to piger, jeg drillede

mest. Og endelig min svorne ven Carl Jensen. Vi læste sammen Ingemans tomaner og sloges på riddervis med trææbler, så blodet flød af fingrene, men give op, det måtte vi ikke, når vi ville ligne Carl af Rise, som Risegård naturligvis havde fået sit navn efter. Engang blandede vi blod til tegn på evigt venskab – som også holdt. Vi stak hul på en blodåre og sugede hinandens blod ud og satte vor ridderære i pant på ubrødelig troskab – nemlig.

Christian efterlyser juleminder fra Bjærgene og Riis. Ja, det var store dage begge steder, nogle få gange var vi, så vidt jeg husker ude og spille ved festerne i Bjærgene, eller måske forveksler jeg dem med juletræsfesterne i Mørkøv, hvor vi flere gange var ude og spille, når Anders Petersen, Niels Christiansen og Jensens mor talte, og hvor vi altid var inde og spise sødsuppe hos Marie Bentsen, der var fuld af svesker, ja sødsuppen altså.

Tak Carl og Dora for gæstfriheden den 3. januar i år.

Tine skriver noget om den blå stue på Risegård. Hvor lå den ? Og hvor blev ” Fregatten af Samsø” af? Det må jo have været lige før vi rejste til København, den og så det første juletræ har holdt sit indtog i Riis.

Endelig skriver Hans om søndagsskolefesterne i Høve skov. Ja, hvor var det nogle store dage, når vognene drog afsted. Børn var jo ikke så forvente med udflugter dengang som nu, endskønt vi fem søskende har måske allerede dengang begyndt på vore musikrejser, og dem kunne der vel nok fortælles en mængde om, men det er jo, som Helga skriver, en helt anden historie, som kun én af de to søskendeflokke har særlig interesse i at opfriske her.

Jeg vil dog fremdrage et eneste lille minde fra en rejse vi fem sammen med far engang var på, og hvor vi, som flere gange før overnattede på Viskinge kro. Vi fem søskende sov i samme værelse, og da vi jo alle har arvet en større eller mindre poetisk åre fra vores mor, fandt vi da på, inden vi lagde os til at sove, i fællesskab at digte en lille vise om os selv på den måde, at en sagde den første linie, og den der så først kunne finde et rim, skulle føje den næste til. Vi skulle skrive et vers om hvor og begyndte med far, og hvert vers skulle kun være på 2 linier ligesom ”lyksalig, lyksalig, hver sjæl som har fred”; dog skulle det ingen sørgesang være. Hvem der begyndte, husker jeg ikke, men den første linie lød sådan:

”Vor far han er en rask gammel mand”, (han har den gang været cirka 40 år) og straks kom en med næste linie: ”Han mangler kun en eneste tand”. Nu følger så slag i slag: ” Bay han er nusikdirektør, men han bliver sommetider lidt skør” - ”Helga hun bliver lidt træt mange mange, når hun skal synge så mange sange”, - Tine sig meget værdigt stiller, imens hun på mandolinen spillet”, - ” Viggo han får sommetider nykker, når han er færdig at rive Zitaren i stykker”, - ” Valborg hun spiller det lille skind, imens hun ser efter andre ting”. Prøv at se på billedet af os, hvis i har det, og se hvor sangen passer godt.

Ja, her sidder alle vi gamle mennesker og bliver børn igen, når vi skriver i bogen om barnelivets fagre dage, der aldrig kommer mer tilbage. Jo, i være børn i minderne. Mor skrev engang at smukt lille vers i Helgas poesibog, det begyndte sådan: ”Vær altid barn i sind og tanke”. Det vers holder jeg meget af og har ofte skrevet det ind i mine store skolebørns poesibøger ved deres konfirmation. I sidste omgang havde jeg en dårlig arm og kunne ikke skrive. Denne gang har jeg vist oprettet det forsømte og vil slutte med det første vers af en køn gammel sang som nok nogle kender, men som passer op os alle tolv:

” Jeg erindrer lidt de glade barndomsdage,
da derhjemme jeg så sorgløs vandred om.
Og min tanke ofte fører mig tilbage
til den plet, hvorfra de kære minder kom.
Der var fader, moder, der var søster, broder.
Der var stærke bånd, som os tilsammen bandt,
men i alle andre jordelivets goder
så med tiden og vort kære hjem forsvandt.
Jeg kan høre toner, jubeltoner,
de frembringer køre minder i min sjæl.
Aldrig mer tilbage kommer barnsdomsdage,

alle iler frem med livets sidste kvæld.

Kærlig hilsenen
Viggo.

Efterskrift:

Jeg fik i morges en tanke, som jeg talte med min kone om, og vi blev enige om at foreslå jer andre følgende: Var det ikke rimeligt, at vore kære afdøde ægtefæller hver især fik et mindeblad i disse bøger, blot en side hver, efterhånden som de forlader os? Det kan gøres på 2 måder. Enten ved, at den efterladte selv skriver en side med oplysning om navn, fødsels- og dødsdag og føjer nogle personlige mindeord til, eller hvis dette ikke ønskes, overlader til mig, næste gang, jeg får bogen at udfylde en sådan side, der da nærmest skulle formes som en mindeplads med først navnet og dernæst oplysning om forældrenes navne, endvidere afdødes fødselsdag, vielsesdag - og til hvem, samt virkested og dødsdag. Eventuelt underneden et eller andetn lille ord eller skriftsted efter den efterlattes ønske, men altså ikke over vore børn, kun de 12 ægtepar, der skriver her i bogen. Lad os høre, hvad i mener derom. Foreløbig har vi jo 3 afdøde, Hans Nielsen, Lars Bentsen og Ida Olsen. Disse tre skulle så have hver en side efter hinanden (må vi bede om dødsdagen for de tre ?)
Viggo.

De kærligste hilsener og tak til jer alle bogens medlemmer for alle gode minder. Det må jo være et bevis på at vi alle omtrent er ved at komme op i årene, vi går op i minderne, det gør de unge ikke, de ser kun fremad. Når jeg skriver omtrent tænker jeg på bror Lars. At det kan trække ud med at give sit eget bidrag, mon ikke de fleste kender til det (nej, jeg må dog undtage min egen mand, hans, det skal tilside med det samme før en anden en får tid til at tænke sig om) men at fordybe sig i brevene, det haster jeg med ligesom Tine, natten er jo da vores egen som man siger, altså bror Lars hører til ungdommen og dem må man tilgive, han har jo altid heddet lille Lars. Jeg kan også huske at mine tre svigerinder var så glade for den lille krøltop, der var en af dem, jeg husker ikke hvem, der sagde til mig, da Anker var en lille gut, han ligner din bror Lars da han var i den alder, jeg følte mig vel nok stolt. Ja, hvor var det en skøn tid da man havde hele flokken om sig, og der var altid nogen der trængte til mors hjælp, så gjorde vi alt hvad vi kunne for at lære dem til at kunne selv, og når så hele flokken kan selv, ja så er ens livsværk vel i grunden endt. -

Dog nej, vi har en mægtig hjælp og kan yde den endnu, og hvor jeg ønsker, jeg var mere trofast netop på det ene punkt, at lægge den alle, store som små, frem for nådens gud hver eneste dag, det bliver vi aldrig for gamle til.

Og så vil to søskendeflokke, ja - det falder så let, som i ser i Viggos efterskrift for ham at skrive, efterhånden som de forlod os, man ser strakd det er en mand der venter at blive en af de sidste, ja han kender heller ikke til, for sit eget vedkommende, hvad sygdom og svindende kræfter betyder, jeg ville jo have skrevet som en af os forlader flokken. Men i kan tro han er en god hjælp for en som ikke mere har de uopslidelige kræfter.

Hilsen Marie.

Side 461
Vamdrup d. 2/2 47

Kære alle.

Tak for alle jeres dejlige breve, som giver os lejlighed til at følge jer i hverdagen, der hvor det gælder og der bliver så meget at sige tak for, hvor Gud dog er god imod os. Først dig, Valborg, du har så vist haft dit at stride med, men er det så ikke forunderligt bag efter, at se hvor Gud bærer med. Han har ikke ladet os alene. Til lykke med den overståede operation, vi vil håbe for dig at du nu må være rask.

Også til jer to i Slagelse går tankerne, det er svært for dig Olga, at du sakl blive ved med at lide under den pinefulde sygdom også dig ønsker vi god bedring. Tak for det lille samvær vi havde i Slagelse d. 3/11-46. Nu er det jeres tur til at komme til Vamdrup, gør så alvor af det.

Også jeg i Grandløse skylder jeg en stor tak at jeg blev så hjertelig modtaget d. 3/11 trods min

uanmeldte ankomst det var en dejlig dag vi havde, og en stor glæde at se hvor jeres store børn kappes om at betale lidt af det tilbage som I har gjort for dem. Og så vil vi ønske dig rigtig god bedring Nico.

Tak, Bay for dit meget interessante brev. Jeg sad og blev helt misunderlig på dig, sådan en hukommelse du har, og sådan en omflakkende barndom du har haft, men rig på oplevelser har den jo været, og jeg kan trods skyggesiderne alligevel godt tænke mig at du dengang har været glad og optaget af det. Den gang blev der jo ikke gjort så meget for drengene som nu. Godt at det arbejde er kommet i gang, det er jo i de år at grunden lægges, da er sindet modtageligt. Hvor har vort skolevæsen dog gennemgået en mægtig udvikling siden vi gik i skole i Ørbækskilde. Mon vi ikke er ved at falde i den anden grøft. Og dig Ruth. Tak for hilsenen og den interesse du viser os gamle, som vi viel er i dine øjne, selv vil vi ikke gerne indrømme det, og føler det heller ikke.

Tak, broder Frederik for dit brev, hvor du også drager minder frem fra barndommen i Riis, hvorfra vi har så mange, og når vi bliver mindet om dem, går tankerne tilbage, og så myldrer de frem og vi lever dem om igen i tankerne. Om dig selv skriver du ikke så meget, og efter at vi nu i sommer havde lejlighed til at være lidt sammen, og lærte dig at kende bedre end før, så mener vi at vi i dit brev kan læse mellem linierne at du ikke har det så godt, pas nu på i denne vinterkulde, Vi ved at det er noget af det værste for dig, og så vi vil ønske dig god bedring.

Tak Tine for dit lange brev, og for at du tilgiver mig min efterladenhed fra sidst. Jeg skal nok gøre mig ulejlighed for at huske det du har understreget. Tak for barndoms minderne du drager frem, men de få år du er ældre som mig, gør alligevel at jeg ikke husker ret meget af det, men bare det, at det er passeret der hvor jeg levede min barndom giver dem en egen glæde.

Og til dig, Helga. Du skal igså have tak for dit lange brev, ja hvor det teglværk rummer mange minder om hvor legen gik lystig. De svandt de glade barndomsdage, godt at vi har minderne.

Til Dora og Carl i Hellerup, går tankerne også med tak for sidst. I har ret, det er snart en gang imellem at sidde sammen. Tiden løb bare alt for rask, når der er så længe imellem det sker.

Og så jer fem derhjemme i det gamle hjem. Vi glæder os med jer over at det går så godt med dit helbred, Inger og med din store dreng, jeg glæder mig at se ham når vi igen kommer til Fårevejle.

Ja, minderne fra barndommen, den dejlige tid. Jeg husker en gang da vi gik i søndagsskole i Riis, det kneb lidt med at få os til at synge med og synge højt. Så fandt Risegård på at vi skulle prøve om der var nogen af os, der kunne synge højere end Viggo. Om vi klarede det, husker jeg ikke, men han opnåede det han ville, få os alle til at være med. På det område har børnene ikke forandret sig siden, det kniber endnu at få dem til at synge.

Fra en gang jeg fulgtes med mor til møde i Bjergene, husker jeg, at vi var kommet lidt sent hjemme fra og det kneb med at nå der ud til tiden, da vi så var så langt at vi kunne se missionshuset, så jeg at der var flere end os der var lidt bag efter. Det gik jeg mor opmærksom på. Men det fandt hun igen trøst i, men svarede: Hvis det nu var himlens port vi kom, tror du så det gavnede os at der var flere der kom forsent. Døren var så lukket og vi kom ikke ind. Det sænkede sig sådan i mit barnesind at jeg aldrig har glemt det. Og så tilsidst lidt om os selv, men det bliver også kun lidt, da der ikke er sket noget af betydning siden sidst bogen var her. Livet går sin stille gang, den ene dag med den anden, vi er rasake alle tre. Erik går bare og ærgrer sig over at der ikke er brændselsmangel i hans skole. Kommuneskolen har været lukket af den grund det meste af januar og er det endnu. Men lad os minde hinanden om at huske at sige Gud tak for at vi alle må have det så godt, medens millioner af mennesker er inde under lidelsen.

Kærlig hilsen til jer alle

Elle nog Lars

Kære alle

Nu har jeg haft bogen i 14 dage, og må have den afsted. Ja, vi bliver vist aldrig færdige med minderne. Vi håber at Olga må blive mere rask efterhånden; jo jeg har det da så godt for tiden, som ikke i mange år og håber det må vare ved. Kun trænger jeg til noget mere nattesøvn, skønt man

ligger og har det godt i sin dejlige seng og ikke nævneværdige smerter. - - Jo jeg husker også tydeligt den lille blå vase. Jeg har altid elsket det kornblå glas, og købte mig en lille pynteskål engang, jeg har endnu. Jeg husker også med hvilken gysen vi tittede med i smedens brønd, det var nok der at Tine som 5 årig tabte sin kære sut, som trøstede hende i sorg og nød. Min far købte smedens kones gamle rok til mig for 10 øre da de havde auktion, jeg blev så overlykkelig over denne gave,(vi var jo ikke forvent med gaver) og jeg satte den på halvvejen hjem midt på vejen og ”spandt” så det raslede, og Helga som lige kom derhen, lo, så det var storartet. Jeg har et smukt minde til om mor Ane. Det var den dag jeg fyldte 12 år, den sidste sommer de var på gården. Far var gift året før. Jeg gik ned til Ane efter skoletid. Helga og Tine var på højskole. Der var jo ikke der hed chokolade og jeg fik ikke en eneste lille gave, men et brev fra Harald i Mørkøv. Da Ane hørte det var min fødselsdag, gik hun hen og lagde 6 rene æg på en tallerken og sagde: Dem skal du have lille Valborg, så får du nok et blødkogt æg til aften. Vi børn plejede jo kun at få æg i påsken. Hvor var jeg lykkelig, og hvor spændt, da vi skulle spise til aften. Jeg så aldrig et af de æg senere. Vi havde ellers en god ny mor, hun gjorde ikke forskel på os, og sine egne børn da hun fik dem hvad forplejning og klædedragt angår. Jeg glemmer aldrig den smukke røde nederdel og trøje af hendes egen, hun syede mig den kønneste kjole jeg har haft i hele min barndomstid. Ellers var det jo gerne solide grå kjoler, vi piger fik om vinteren, og småtribede bomulds om sommeren. Jeg husker også tydeligt den sene aften i Viskinge , da de 4 større lå og digtede. Når Viggo så senere var lidt i drillehjørnet sang han ” imens hun tænker på ingen ting” og det var jeg så ked af, for det lød da så indskrænket, synes jeg. - Nej, det var Martha der spiste sand i lange baner, jeg har aldrig set noget lignende. Hun er jo vor nabokone. - Ja, Karen i Gørløv er jo død for mange år siden, men du, Viggo, har da kendt en del til hende det første par år, nej 3, hun var på Risegård som husholderske i alt i 8 år. Du var da oppe at tale med hende flere gange den sommer, jeg var på højskole. Hun var jo også en lang tid på Lovtholm?, og besøgte os flere gange derfra. - Jeg har aldrig vidst, at det gange herfra. - Jeg har aldrig vidst, at det var hele 2 år at Bay var på Samsø som lille dreng. Hvor har det undret mig i disse dage at far og mor kunne sende deres barn så langt væk, når det ikke var så strengt nødvendigt. Det må da sikkert have været meget svært for vores mor, at vide sit barn så langt borte, og så hos fremmede. Havde han derimod været hos hendes fromme mor til daglig og fået en god opdragelse der, det var en anden sag. Sådan en lille 9 års dreng og gå derovre i 2 år. Nej, jeg havde ikke afset en eneste af mine i den alder, om jeg så havde fået aldrig så meget derfor. Ja, det har nok været svært for mor. Hvor skulle sådan et barn gå hen, når der var noget i vejen. Jeg kan bedre forstå det med Viggo, han var da 13 år, kun 1 år borte, og mor var død for længe siden. Men han var en vældig karl i ferierne derhjemme. Husker du det, Viggo? Jeg mindes den stille beundring og rædsel jeg følte, da han en dag sad nede på gården og fortalte karle og piger ” om alle de rester af middagsmad, der blev hældt ned i slagbænken for hver dag. Hver lørdag blev det hele rørt sammen, og så fik de alle sammen bænkevælling – ig det smagte helt storartet”. Og der var jo mange interessante historier, som jeg ellers har glemt det halve af. Men nu må jeg slutte, med hjertelig hilsen til eder alle fra

Jens og Valborg.

Jeg må jo have glemt at Bay skrev”2 år på Samsø.

Side 471 og 472 klippet ud, bortset fra overskriften: Efterskrift

---

side 473

Kalundborg 15-6.1947

Ifølge Valborgs ønske, bliver hendes efterskrift jo taget ud af bogen, og med denne også de blade som er tilbage her i bogen. Derfor benytter jeg denne side til at gøre de ønskede optegnelser om min mand, som jeg så synes Viggo kan indføre i en af bøgerne, sådan som han synes det er bedst. Min mands forældre er født på Samsø. Moderens navn var Bodil Margrethe (og som datidens skik var dengang blev børnenes efternavn faderens fornavn) Jensdatter.

Min mands far hed Niels Berthelsen og sønnen fik navnet Hans Kristian Nielssøn er født i Brundby på Samsø den 8-1-1867.

Vi blev viede i Ulstrup kirke på Refsnæs den 25-10 1903.

Og hans dødsdag var den 25-5-1921. Han hviler på Tranebjerg kirkegård på Samsø efter hans eget ønske blev følgende ord indgraveret på stenen:

Intet i min hånd jeg bringer dig,

Ikun til dit kors jeg klynger mig

og de siger jo alt hvad en benådet synder føler. Han døde som han havde levet, i en barnlig tro på Gud og med et sikkert håb om en opstandelse og genforening med sine kære.

Tines Mand

1. Hans Nielsen, Samsø,
født i Brundby på Samsø den 8-1-1867
Søn af Niels Berthelsen og Hustru Bodil Marie Jensdatter
Ægteviet i Ulstrup kirke på Refsnæs 25-10-1903.
Død på Samsø 25-5-1921

Hans Nielsen hviler på Tranebjerg kirkegård på Samsø. Efter hans eget ønske blev følgende ord indgraveret på hans gravsten:

” Intet i min hånd jeg bringer dig.
Ikkun til det kors jeg klynger mig.”

Frederiks kone

2. Ida Olsen f. Voigt, Esrom.
Født den 27/6 1872. Datter af Johan Peter Voigt, Wellingård ved Randers.
Ægteviet i Frederiksborg kirke den 23/9 1906.
Blev bisat fra Esbønderup kirke. Og blev derefter ført til krematoriet i Helsingør, hvor hun efter hendes eget ønske blev brændt.
Urnen med hendes støv blev sat med ved siden af hendes mors og søsters grave på vestre kirkegård i København. -
Men børnene og jeg, har trods megen sygdom dog et lykkeligt samliv, hun var så meget for os, både som hustru og moder.
Ida døde først i maj 1941-
Frederik Johannes Olsen

Helgas mand

3. Lars Bentsen, Fårevejle

Født 7. sept. 1875
Søn af Bent Madsen og hustru Karen Kirstine Hansdatter.
Ægteviet i Vallekilde korskirke 24-5-1901.
Død på Holbæk sygehus 20-8-1942.

Et af hans bedste ord fra Bibelen var dette: ”Min sjæl lov Herren, og glem ikke alle hans velgerninger.”

